കവനോദയം ൨൯.

പ്രിയദൎശികാ.

കടത്തനാട്ട ഉദയവൎമ്മ തമ്പുരാൻ
ഭാഷപ്പെടുത്തിയത.

കവനോദയം ൨൭.

പ്രിയദൎശികാ.

കടത്തനാട്ട ഉദയവൎമ്മ തമ്പുരാൻ
ഭാഷപ്പെടുത്തിയത.

കടത്തനാട്ട പൊൎളാതിരി ഉദയവൎമ്മ ഇളയ
തമ്പുരാന്റെ കല്പനപ്രകാരം
ഇരുവനാട്ട കെ. നാരായണൻനമ്പ്യാരും
കടത്തനാട്ട കെ. കൃഷ്ണവാരിയരും കൂടി
പരിശോധിച്ചു ശരിപ്പെടുത്തി.

കോഴിക്കോട

സ്പെക്ടെററർ അച്ചുക്കൂടത്തിൽ നിന്ന
അച്ചടിച്ചത.

1901

Printed by P. Kelukutty at the "Spectator Press,"
Calicut and published by T. Kelu Kurup at Nadapuram.

വില ൨ അണ.

അവതാരിക.

ശ്രീമൽകേരളവൎമ്മകവിരാജനിൎമ്മിതമായ ഭാഷാശാകുന്തളത്തിന്റെ ഉത്ഭവത്തിന്നു ശേഷം ദിവസംപ്രതിയെന്നപോലെ പലമാതിരി നാടകങ്ങൾ ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടുവരുന്ന ഇക്കാലത്തു ഇതിന്നു കുറിച്ചു ഒരു അവതാരിക എഴുതേണ്ടിവരുമെന്നു ആദ്യം ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല- എന്നാൽ ഈ പുസ്തകം തൎജ്ജമചെയ്തു കഴിഞ്ഞു നോക്കിയപ്പോൾ മുഖ്യമായ ഒന്നു രണ്ടു സംഗതികൾ വായനക്കാരെ അറിയിക്കേണ്ടുന്നതു അത്യാവശ്യമായി തോന്നുകയാൽ ഇതിലേക്കു ഉദ്യമിക്കുന്നു.

ശ്രീഹൎഷരാജാവിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായ ഇതിന്റെ മൂലപുസ്തകത്തിൽ അല്പം ചില ന്യൂനതകൾ ഉണ്ടെന്നുള്ള ചിലരുടെ ആക്ഷേപം കേവലം നിരാകരിക്കത്തക്കതല്ലെങ്കിലും കഥാബന്ധത്തെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം ഇത്രമാത്രം ചാരുതയുള്ളതായ കൃതികൾ സംസ്കൃതഭാഷയിൽ വളരെ ഉണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്- ഇതിലേക്കു സംസ്കൃതപണ്ഡിതന്മാരായ സഹൃദയന്മാർ സാക്ഷികളാണെന്നു മാത്രമേ പറയുന്നുള്ളൂ- മൂലകൎത്താവിനെ തീരെ അനാദരിക്കുന്നതു അനുചിതമാണെന്നു വെച്ചു മുൻപു സൂചിപ്പിച്ചതായ ന്യൂനതകളെ പരിഹരിക്കുവാൻ ഞാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു വായനക്കാർ എന്റെ പേരിൽ ഒരു വലിയ ദോഷമായി ഗണിക്കയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു- ഇതിലെ രണ്ടു മൂന്നു ശ്ലോകങ്ങൾ പിഴയുള്ളതുകൊണ്ടോ പ്രൌഢതയുടെ ആധിക്യംകൊണ്ടോ നല്ലവണ്ണം അൎത്ഥം മനസ്സിലാവാതെ കിടപ്പുണ്ടു- അതുകളെ കേവലം വിട്ടുക

ഉയൎന്നതു വെടിപ്പില്ലെന്നുവെച്ചു ഒരുവിധേന ഭാഷപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടെങ്കിലും, അവശേഷംപോലും തൃപ്തികരങ്ങളായിട്ടില്ലെന്നു ഞാൻ തന്നെ സമ്മതിക്കുന്നു- മറ്റു ഭാഗങ്ങളിൽ പ്രായേണ മിക്കതും മലയാളഭാഷയിൽ അഭംഗിതോന്നാതെയും, മൂലത്തെ കഴിയുന്നതും വിട്ടുകളയാതെയും ഭാഷപ്പെടുത്തുന്നതിലേക്കു ഞാൻ വേണ്ടുവോളം ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടു- എന്നാൽ ആ ശ്രമം എത്രത്തോളം സഫലമായിട്ടുണ്ടെന്നു വിചാരണചെയ്തു വിധി പറയേണ്ടുന്ന ഭാരം വായനക്കാരുടേതാകയാൽ അതിനെക്കുറിച്ചു ഇവിടെ ഒന്നും ചിന്തിക്കേണ്ടുന്ന ആവശ്യമില്ലല്ലൊ- 'വളച്ചുകെട്ടു' നിമിത്തം ഇതിലെ കഥാസ്വരൂപം സാധാരണന്മാൎക്കു അനായാസേന മനസ്സിലാകുവാൻ പ്രയാസപ്പെട്ടേക്കാമെന്നുള്ള ശങ്കയാൽ കഥാസംഗ്രഹം കൂടി ഇവിടെ കാണിപ്പാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

അംഗരാജാവായ ദൃഢവൎമ്മാവിന്നു പ്രിയദൎശിക എന്നു പേരായിട്ടു ഒരു മകളുണ്ടായിരുന്നു- കലിംഗരാജാവു അവളുടെ സൌന്ദൎയ്യം കണ്ടു മോഹിച്ചു തനിക്കു തരാനായിട്ടു അപേക്ഷിച്ചു- ദൃഢവൎമ്മാവു അതു അനുവദിച്ചില്ല- വത്സരാജാവിന്നു കൊടുപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചു- ഇതുനിമിത്തം കലിംഗരാജാവു വളരെ കോപിച്ചു- ദൃഢവൎമ്മാവിനെ യുദ്ധം ചെയ്തു തോല്പിച്ചു ചങ്ങല വെച്ചു- ഈ ലഹളയിൽ ദൃഢവൎമ്മാവിന്റെ കഞ്ചുകി പ്രിയദൎശികയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയിട്ടു, അവളുടെ പിതൃസ്നേഹിതനും അരണ്യരാജാവുമായ വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ സമീപം കൊണ്ടുചെന്നാക്കി- ആ കാലത്തുതന്നെയാണ വത്സരാജാവിന്റെ പടനായകനായ വിജയസേനൻ സ്വാമികല്പനയാൽ വിന്ധ്യകേതുവിനെ സംഹരിച്ചതു- അപ്പോൾ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന പ്രിയദൎശികയെ വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ മകളാണെന്നുവെച്ചു

വിജയസേനൻ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു വത്സരാജാവിന്റെ രാജധാനിയിലാക്കി- അദ്ദേഹം തന്റെ രാജ്ഞിയായ വാസവദത്തയുടെ ഒന്നിച്ചു അവളെ താമസിപ്പിച്ചു- രാജകന്യകെക്കു വേണ്ടുന്നവിധം നൃത്തഗീതവാദ്യാദികളെല്ലാം അഭ്യസിപ്പിച്ചു അവളെ തന്റെ സോദരിയെപ്പോലെ കൊണ്ടുനടക്കേണമെന്നും മറ്റും വാസവദത്തയെ ഏല്പിച്ചിട്ടുമുണ്ടായിരുന്നു.

ഈ പ്രിയദർശിക, ഈ നാടികയിലെ പ്രധാനനായികയാണ- ഇവൾ രാജ്ഞിയോടുകൂടി താമസിക്കുന്ന കാലത്തു തന്റെ സത്യമായ പേര ആരോടും തന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നില്ല- ആരണ്യത്തിൽനിന്നു കണ്ടുകിട്ടിയതിനാൽ 'ആരണ്യക'യെന്നാണ അവളെ വിളിച്ചുവന്നത- വാസവദത്തയുടേയും പ്രിയദർശികയുടേയും അമ്മമാർ ജ്യേഷ്ഠാനുജത്തിമാരാണ- എന്നാൽ സഹോദരിയാണ തന്റെ ഒന്നിച്ചു ദാസിയെ പോലെ താമസിക്കുന്നതെന്നു വാസവദത്തയാകട്ടെ, തന്നെ വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുപ്പാൻ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട ആ രാജാവിന്റെ കുടുംബത്തിലാണ താമസിക്കുന്നതെന്നു പ്രിയദർശികയാകട്ടെ ആദ്യകാലത്ത അശേഷവും അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല.

ഒരു ദിവസം രാജ്ഞിയുടെ കല്പനപ്രകാരം ആരണ്യകയും മറ്റൊരു ദാസിയും കൂടി താമരപ്പൂക്കളും മറ്റും പറിപ്പാനായിട്ടു ഉദ്യാനത്തിൽ ചെന്നു- അവിടെവെച്ചു രാജാവിന്നു ഇവളെ കാണ്മാനും സൌന്ദര്യം കണ്ടു ഭ്രമിപ്പാനും സംഗതിയായി- അവളാരാണെന്നു രാജാവിന്നു ആദ്യം മനസ്സിലായില്ല- പിന്നെ ആ ദാസിയുമായിട്ടുള്ള അവളുടെ സംഭാഷണത്താൽ വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ മകളായ രാജകന്യകയാണെന്നു മനസ്സിലായപ്പോൾ, അതിയായ അനുരാഗത്തോടുകൂടി അവളെ ലഭിപ്പാനെന്താണ വ

ശിയെന്ന ആലോചിച്ചു തുടങ്ങി- അങ്ങിനെ അനുരാഗത്തോടു കൂടിയ ആ പുരുഷൻ, മുൻപു തന്നെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട വത്സരാജാവാണെന്ന അറിഞ്ഞപ്പോൾ ആരണ്യകെക്കു ഉണ്ടായ കൌതുകവും, പ്രേമവും ഇത്രയെന്നു പറഞ്ഞുകൂട- അളവില്ലാതെ ഉള്ളിൽ നിറഞ്ഞു വഴിയുന്ന ആ അന്യോന്യാനുരാഗത്തെ രാജവയസ്യനായ വസന്തകനിൽനിന്നും, ആരണ്യകയുടെ പ്രിയസ്നേഹിതയായ മനോരമയിൽനിന്നും, രാജകുഡുംബത്തിലെ ഒരു വൃദ്ധയായ സാംകൃത്യായനിയിൽനിന്നും മറച്ചുവെക്കുവാനവൾക്കു കഴിഞ്ഞില്ല.

അതിന്റെ ശേഷം അവരെല്ലാവരുംകൂടി ഈ ദമ്പതിമാരെ ഒന്നിച്ചു ചേൎക്കുവാൻ ഒരുപായം നിശ്ചയിച്ചുറച്ചു- ഈ കാൎയ്യത്തിന്നു രാജമഹിഷിയായ വാസവദത്ത ഒരു കാലത്തും അനുവദിക്കയില്ലെന്നു വെച്ചു ഇതു സംബന്ധമായ യാതൊരു വിവരവും ഇവരവിടെ അറിയിച്ചില്ല- പിന്നെ ആ ഉപായത്തെ വിദൂഷകന്റെ മുഖേന രാജാവിനെ അറിയിച്ചു- ആയതെന്തെന്നാൽ:—രാജ്ഞിയുടെ വിനോദത്തിന്നുവേണ്ടി ഒരു നാടകം അഭിനയിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടു- “വാസവദത്തയുടെ അച്ഛൻ വത്സരാജാവിനെ ചങ്ങല വെച്ചതും, അദ്ദേഹത്തെ സംഗീതം പഠിപ്പിക്കുവാൻ വാസവദത്തയുടെ അടുക്കലാക്കിയതും; വാസവദത്തയോടുകൂടി അദ്ദേഹം ചങ്ങലയിൽനിന്നു വിട്ടുപോന്ന ഒടുവിൽ വിവാഹം ചെയ്തതു”മായ ഒരു കഥയാണ ആ നാടകത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നതു- ഇതിൽ വാസവദത്തയുടെ വേഷം ആരണ്യകയും, വത്സരാജാവിന്റെ വേഷം മനോരമയും കെട്ടണമെന്നാണ നിശ്ചയം- അപ്പോൾ അവിടെ വന്നു മനോരമെക്കു പകരം രാജാവു തന്നെ രാജാവിന്റെ വേഷം എടുക്കുന്നതായാൽ തങ്ങിൽ

കൂടിക്കാഴ്ച്ച കഴിച്ചു ഗാന്ധർവ്വവിവാഹപ്രകാരം അവളെ അംഗീകരിക്കയും ചെയ്യാം.

ഈ ഉപായപ്രകാരമുള്ള സംഗതികൾ രംഗത്തിങ്കൽ വെച്ചു നടക്കുമ്പോൾ സംശയിക്കത്തക്കതായ ചില കാരണങ്ങൾ ഉണ്ടായതുകൊണ്ടു വിവരമെല്ലാം അറിവാനിടവന്നപ്പോൾ വാസവദത്തെക്കുണ്ടായ കോപത്തിന്ന ഒരതിരും അളവും ഇല്ല- എതെങ്കിലും ഉടനെ ആരണ്യകയെ പിടിച്ചു ചങ്ങല വെപ്പാൻ കല്പിച്ച അപ്പോൾ തന്നെ വാസവദത്ത രംഗത്തിൽനിന്ന പോയികളഞ്ഞു- തന്റെ മനോരഥം സാധിക്കാത്തതുകൊണ്ടും, അങ്ങിനെ 'വിഡ്ഢിവേഷം'കെട്ടി വഷളായതുകൊണ്ടും, വാസവദത്ത കഠിനമായി കോപിച്ചതുകൊണ്ടും വ്യസനസമ്മിശ്രമായ ലജ്ജയോടുകൂടി വത്സരാജാവു പിന്നെ വാസവദത്തയെ സമാധാനം ചെയ്വാൻ ശ്രമിച്ചു തുടങ്ങി.

കലിംഗരാജാവു ദൃഢവർമ്മാവിനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കിയെന്ന മുൻപെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ- വത്സരാജാവ ഈ വർത്തമാനം കേട്ട ഉടനെ തന്നെ വിജയസേനനെ സൈന്യത്തോടുകൂടി, കലിംഗരാജാവിനെ സംഹരിച്ചു ദൃഢവർമ്മാവിനെ മുൻസ്ഥിതിയിലാക്കി വരുവാൻ ഏല്പിച്ചയച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു- കല്പനപ്രകാരമെല്ലാം ചെയ്തുവെന്നുള്ള സന്തോഷവർത്തമാനത്തെ രാജാവിനെയും രാജ്ഞിയേയും അറിയിപ്പാൻ വേണ്ടി ദൃഢവർമ്മാവിന്റെ കഞ്ചുകിയോടുകൂടി വിജയസേനൻ അവിടെ വന്നതു, മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം രാജാവു വാസവദത്തയെ സമാധാനിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സമയമാണ- ഇതിനിടയിൽ വത്സരാജാവിന്നു കൊടുപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന പ്രിയദർശികയെ കൈവിട്ടുപോയ വിവരവും പ്രസംഗവശാൽ കഞ്ചുകി പ്രസ്താവിച്ചു- ഇപ്രകാരമുള്ള കോലാഹലത്തിന്റെ മദ്ധ്യേ, ആരണ്യക

വിഷം കുടിച്ചു മരിക്കാറായിരിക്കുന്നുവെന്നു മനോരമയും വന്നു പറഞ്ഞു- തന്റെ സോദരിയായ പ്രിയദൎശികയുടെ വിവരമൊന്നും അറിയാത്തതുകൊണ്ടുള്ള വ്യസനത്തെക്കാൾ അതി കഠിനമായ ആരണ്യകയുടെ ആ വൎത്തമാനം കേട്ടു ഉടനെ തന്നെ അവളെ തന്റെ സമീപം വരുത്തി- കഞ്ചുകി അവളെ കണ്ടപ്പോൾ തന്റെ സ്വാമിയുടെ പുത്രിയായ പ്രിയദൎശികയാണെന്നു മനസ്സിലാവുകയും, അപ്പോഴത്തെ ആ കഷ്ടസ്ഥിതി കണ്ടു സീമയില്ലാതെ പരിതപിക്കുകയും ചെയ്തു- വിഷം കുടിച്ചു മരണോന്മുഖിയായി തന്റെ മുൻപിൽ കിടക്കുന്ന ആ കന്യക; സ്വന്തം പ്രിയസഹോദരിയായ പ്രിയദൎശികയാണെന്നു അറിഞ്ഞപ്പോൾ വാസവദത്തയുടെ മനസ്സിലുണ്ടായ പലമാതിരി വ്യസനങ്ങളേയും, വിചാരങ്ങളേയും വിവരിക്കുവാനാരാലും പ്രയാസമാണു- എന്തിനു വളരെ പറയുന്നു- പാതാളലോകത്തുനിന്നു വിഷവൈദ്യം പഠിച്ചു വന്ന അതിസമൎത്ഥനായ തന്റെ ഭൎത്താവിരിക്കുമ്പോൾ എന്തിനിങ്ങിനെ വ്യസനിക്കുന്നുവെന്നു വിചാരിച്ചു വത്സരാജാവോടു അവളെ രക്ഷിച്ചു തരുവാൻ വളരെ വണക്കമായപേക്ഷിച്ചതുകൊണ്ടു രാജാവവളേ വിഷമിറക്കി ജീവിപ്പിച്ചു; എന്നു മാത്രമല്ല, സന്തോഷസമുദ്രമഗ്നയായ വാസവദത്തയുടെ അനുവാദത്തോടുകൂടി തന്നെ എന്നുവെച്ചാൽ അത്യന്തനിൎബ്ബന്ധത്തോടുകൂടി തന്നെ, ആരണ്യകയുടെ വേഷം മാറി പ്രിയദൎശികയായി തീൎന്ന, നമ്മുടെ കഥാനായികയായ ആ കന്യകാരത്നത്തെ വിവാഹം ചെയ്തു അത്യന്തസന്തോഷത്തോടുകൂടി എല്ലാവരും സുഖമായിരുന്നു.

പരിശോധകൻ.

പ്രിയദശിക.

ഒന്നാമങ്കം.

ധൂമത്താൽ കൺ കലങ്ങി പ്പനിമതികിരണം
　　കൊണ്ടു പിന്നെ ത്തിളങ്ങി
പ്രേമത്താൽ കാന്തനെപ്പാർത്തവനതമുഖിയായ്
　　ബ്രഹ്മനിൽ ശങ്കയോടേ
ഗംഗാഭർത്താവിനെ ത്തൻപദനഖമുകുരെ
　　കണ്ടസൂയിച്ചുകൊണ്ടും
ഭംഗ്യാ പാണിഗ്രഹത്തിൽ പുളകിതതനുവാം
　　ഗൌരി സൌഖ്യം തരട്ടെ 　　　　൧.

അത്രമാത്രമല്ല—

കൈലാസം പൊക്കിടുമ്പോഠം ഗണനിര കുതുകം
　　പൂണ്ടു, കുട്ടിക്കുമാരൻ
ചേലോടേ മാതുരങ്കേ മരുവി, ഋഷിഗണം
　　പാരമായ് കോപമാൎന്നു
കാലാലുള്ളൂന്നിനാലെ ദശമുഖനഥ പാ
　　താളലോകത്തിലായി
ക്ഷാലം പേടിച്ചു ചെന്നിട്ടുമതഴകി രസി
　　ച്ചോരു ദേവൻ തുണെക്ക 　　　　൨.

(നാന്ദിയുടെ അവസാനം)

സൂത്രധാരൻ— (ചുററി നടന്നു) ഇപ്പോഠം ഒരം വസന്തോത്സവത്തിൽ, അനേകരാജ്യങ്ങളിൽനിന്നു വന്നവരും ശ്രീഹർഷമഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതന്മാരുമായ രാജാക്ക

ന്മാരെന്നു ബഹുമാനപൂർവ്വം വിളിച്ചിങ്ങിനെ പറഞ്ഞു- “ഞങ്ങളുടെ സ്വാമിയായ ശ്രീഹർഷമഹാരാജാവ അതിവിശേഷപ്പെട്ട കഥാബന്ധത്തോടുകൂടി ‘പ്രിയദർശികാ’ എന്നൊരു നാടിക ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടെന്നു ബഹുവാക്കായികേട്ടു- എന്നാലത അഭിനയിച്ചു കണ്ടിട്ടില്ല- അതുകൊണ്ടു, സകലജനാനന്ദകരനായിരിക്കുന്ന ആ രാജാവിനെക്കുറിച്ചുള്ള ബഹുമാനംകൊണ്ടൊ, ഞങ്ങളുടെ നേരെയുള്ള കരുണകൊണ്ടൊ, അതൊന്നു വേണ്ടവിധം നടിച്ചുകണ്ടാൽ കൊള്ളാം”എന്നു- അതിനാൽ എനി വേഷം കെട്ടി അഭീഷ്ടം സാധിക്കുവാൻ നോക്കട്ടെ- (ചുറ്റും നോക്കീട്ടു) സഭ്യന്മാർക്കെല്ലാം ഇതു സമ്മതമായിരിക്കുമെന്നാണ എന്റെ ഊഹം- എന്തെന്നാൽ:—

ശ്രീഹർഷൻ കവിവീര, നിസ്സമഗുണം
കൊണ്ടാടിടും നല്ലതാ
ണീഹർഷാസ്പദവത്സരാജചരിതം
നാട്യജ്ഞരാം ഞങ്ങളും
ഓരോന്നീവകയോർക്കിലൊക്കെ മതിയാം,
മൽഭാഗ്യപൂരത്തിനാ
ലാരാൽ സർവ്വമൊത്തുകൂടിയിവിടെ
ശ്ലാഘിച്ചിടുന്നുണ്ടഹോ ൩.

† (ആകാശത്തിൽ ചെവികൊടുത്തു)എന്തുപറയുന്നു?

“ഭൈമീക്ഷിതിക്കുടമയാമുദയാവനീശൻ
സാമാന്യമട്ടിലതു ഭാഷയിലാക്കിയില്ലേ?
ആമോദമോടഭിനയിച്ചതു കാണ്മതിന്നായ്
കാമിച്ചിടുന്നു കുതുകത്തൊടു ഞങ്ങളെല്ലാം” ൪.

എന്നോ? (ആലോചിച്ചിട്ട) സഭ്യന്മാർ പറഞ്ഞതു ശരിതന്നെ- മലയാളികളായ ഇവരുടെ സന്തോഷ

ത്തിന്നു ഇതു തന്നെ ഉത്തമം † (അണിയറെക്കു നേരെ നോക്കീട്ടു) അല്ലാ; പ്രസ്താവനെക്കു ആരംഭിച്ചപ്പോഴെക്കുതന്നെ നമ്മുടെ അഭിപ്രായമറിഞ്ഞു അംഗരാജാവായ ദൃഢവൎമ്മാവിന്റെ വേഷം കെട്ടീട്ടു നമ്മുടെ സഹോദരൻ തെയ്യാറായിക്കഴിഞ്ഞുവോ? എന്നാൽ എനി വേണ്ടുന്ന വേഷമണിയുവാൻ ഞാനും ഒരുങ്ങട്ടെ (പോയി)

(ഇങ്ങിനെ പ്രസ്താവന)

(അനന്തരം കഞ്ചുകി പ്രവേശിക്കുന്നു)

കഞ്ചുകി—വ്യസനാശ്രമങ്ങളെ നടിച്ചു നിശ്വസിച്ചിട്ടു) അയ്യോ! കഷ്ടം! കഷ്ടം!

രാജാവിന്നുള്ളഴലു ബന്ധുവിയോഗതാപം
രാജ്യം വെടിഞ്ഞതുമഹോ ദുൎഘടമാൎഗ്ഗഖേദം
ഏവം വന്നതൊക്കെയിവനിങ്ങിനെ യിത്രനാളും
ജീവിച്ചതിന്റെ ഫലമാണതിന്നില്ല വാദം   ൩.

(വ്യസനത്തോടും-അത്ഭുതത്തോടും) "മകളെ തരേണമെന്നു ഞാനപേക്ഷിച്ചിട്ടും വത്സരാജാവിന്നു കൊടുപ്പാനല്ലെ നിശ്ചയിച്ചതു" എന്നിങ്ങിനെ പരിഭവിച്ചുകൊണ്ടു, വത്സരാജാവു ചങ്ങലയിൽ കിടക്കുന്ന തരം നോക്കി, രഘുദിലീപനളന്മാരൊടു തുല്യനായി തടവു കൂടാത്ത ശൌൎയ്യത്തോടുകൂടിയ ദൃഢവൎമ്മമഹാരാജാവിന്നു, മഹാപാപി കലിംഗൻ ഇങ്ങിനെയുള്ള ആപത്തു വരുത്തിയെന്നുള്ളതു സത്യമാണെങ്കിലും ഉള്ളതായി തോന്നുന്നില്ല- ദൈവം ഞങ്ങളുടെ നേരെ ഇത്ര കഠിനനായിപ്പോയതെന്താണൊ? എങ്ങിനെയെങ്കിലും രാജപുത്രിയെ വത്സരാജാവിന്നു കൊണ്ടുകൊടുത്തു സ്വാമിയുടെ കടം വീട്ടാമെന്നുവിചാരിച്ചു, പ്രളയകാലംപോലെയുള്ള ആ യുദ്ധകോലാഹലത്തിന്റെ

ഇടയിൽ, ദൃഢവൎമ്മമഹാരാജാവിന്റെ അത്യന്തബന്ധുവും ആരണ്യരാജാവുമായ വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ രാജധാനിയിൽ അവളെ കൊണ്ടയാക്കി; സമീപമുള്ള അഗസ്ത്യതീൎത്ഥത്തിൽ ചെന്നു വേഗം കുളിച്ചു വരാമെന്നു വെച്ചു ഞാൻ പോയമാത്രയിൽതന്നെ, ആരോ ചിലരെല്ലാം ചാടി വന്നു വിന്ധ്യകേതുവിനേയുംകൊന്നു രാക്ഷസന്മാരെപ്പോലെ സകലമനുഷ്യരേയും കുടുക്കി ദിക്കൊക്കെയും ചുട്ടുപൊട്ടിച്ചുംകൊണ്ടു, അവളിപ്പോൾ ഏതുനിലയിലാണെന്നു അറിവാൻ പ്രയാസമായിരിക്കുന്നു- ഈ എല്ലാ ദിക്കിലും ഞാൻ നല്ലവണ്ണം അന്വേഷിച്ചുനോക്കി- ആ കള്ളന്മാർ തന്നെ അവളെ കൊണ്ടുപോയോ? അതല്ല, ചുട്ടുകളഞ്ഞുവോ? ഒന്നും തന്നെ അറിഞ്ഞില്ല- നിൎഭാഗ്യവാനായ ഞാൻ എന്താണിനി ചെയ്യേണ്ടതു (വിചാരിച്ചിട്ടു) ഓ! വത്സരാജാവു ചങ്ങലയിൽ നിന്നു വിട്ടു പോന്നിട്ടു പ്രദ്യോതപുത്രിയെ കൈക്കലാക്കി കൌശാംബിയിൽ എത്തീട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടുവല്ലോ- അവിടേക്കുതന്നെ പോയെങ്കിലോ? (നിശ്വസിച്ചു തന്റെ സ്ഥിതിയോൎത്തിട്ടു) രാജപുത്രിയോടുകൂടാതെ ഞാനവിടെ ച്ചെന്നിട്ടു എന്തു പറയും? ഓ! ഉള്ളതുതന്നെ "പേടിക്കേണ്ട, ദൃഢവൎമ്മമഹാരാജാവു ഏറ്റവും പ്രഹരംകൊണ്ടു പീഡിതനായിട്ടു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടു" എന്നു വിന്ധ്യകേതു പറഞ്ഞിരുന്നുവല്ലോ- എന്നാലിനി സ്വാമിയുടെ അടുക്കൽ തന്നെ ചെന്നു പാദശുശ്രൂഷചെയ്തു എനിയുള്ളകാലം സഫലമാക്കട്ടെ- (ചുററിനടന്നു മേല്പട്ടുനോക്കീട്ടു) അമ്പോ! ഈ ശരൽക്കാലത്തുള്ള വെയിലിന്റെ കാഠിന്യം! നോക്കു! അനേകവിധദുഃഖങ്ങളാൽ പരിതപിക്കുന്ന എനിക്കു കൂടി ഇതു അതികഠിനമായി തോന്നുന്നു.

ഘനമാകിയ കെട്ടിൽനിന്നു വിട്ടി
ദിനനായകൻ ബത കന്യയോടുകൂടി

ഉലയോടിട ചേൎന്ന ധാമമാൎന്നും
വിലസുന്നൊരിത വത്സരാജനേ പോൽ   ൩.

(പോയി)

(ഇങ്ങിനെ വിഷ്കംഭം.)

(അനന്തരം രാജാവും വിദൂഷകനും പ്രവേശിക്കുന്നു)
രാജാവ—

ഭൃത്യസ്നേഹമറിഞ്ഞു, മന്ത്രിമതിതൻ
  മാഹാത്മ്യവും കണ്ടു ഞാൻ,
മിത്രക്കൂട്ടവുമൊത്തുകൂടി, യറിവായ്
  പൌരാനുരാഗം പരം;
നിൎജ്ജീ യുദ്ധപരിശ്രമം, ശശിമുഖീ
  മാണിക്യവും കൈക്കൽ വ
ന്നൊത്തീ ധൎമ്മവശാൽ വരേണ്യവയതീ
  ബന്ധത്തിനാൽ വന്നു മേ   ൧.

വിദൂഷകൻ—(കോപത്തോടുകൂടി) അല്ലയോ തോഴരേ! പെലയാടിമകൻ, മഹാപാപി ആ കെട്ടിയിട്ടവനെ ത്താനെന്തിനാണ പ്രശംസിക്കുന്നതു? അവനെ ഇപ്പോഠം മദം കലൎന്ന- പുളുതായിപ്പിടിച്ച ആനയെപ്പോലെ, ഖലഖല യെന്ന ഒച്ചയോടുകൂടിയ ഇരിമ്പുചങ്ങലയിട്ടു കെട്ടിട്ടിടറിയ കാലുകളോടും, ശൂന്യമായി ദുഷ്കരമായി സന്താപസൂചകമായ മനസ്താപത്തോടും, ക്രോധം നിമിത്തം ചുറിച്ചു മിഴിച്ചിരിക്കുന്ന കണ്ണുകളോടും കൂടി വലുതായ കരം കൊണ്ടു നിലത്തു തല്ലിക്കൊണ്ടു രാത്രിയിൽപോലും അവിടുന്നു അങ്ങിനെ ഉറക്കൊഴിച്ചു കഴിച്ചില്ലെ?.

രാജാവ—വസന്തക! താനൊരു ധൃഷ്ടൻതന്നെ- ആലോചിച്ചു നോക്കു.

കണ്ടു ക്രൂരികളാൎന്ന കല്ലറയഹോ
 കണ്ടീല തന്നാനനം
പൂണ്ടു ചങ്ങലയൊച്ചകൊണ്ടുഴലു നീ
 കേട്ടീല ത്വദ്വാക്യവും
കാവൽക്കാരെ നിനച്ചിട്ടന്നിരവാംതൻ
 നോക്കൊന്നുമേൽക്കാതെയി
ന്നേവം ബന്ധനദോഷമായവാംഗുണം
 കാണാതെ കാണുന്നു നീ വൃ.

വിദൂഷകൻ—(ഗൎവ്വത്തോടെ) ബന്ധനമിത്ര സുഖമാണെങ്കിൽ ഉദയവൎമ്മാവിനെ ചങ്ങല വെച്ചുകൊണ്ടു കലിംഗരാജാവിന്റെ നേരെ ഇവിടുന്നു എന്തിനാണു കോപിച്ചിരിക്കുന്നതു?.

രാജാവു—(ചിരിച്ചിട്ടു) എടൊ വിഡ്ഢി! എല്ലാവരും വാസവദത്തയെ ലഭിച്ചു ബന്ധനത്തിൽനിന്നു വിട്ടുപോരുന്ന വത്സരാജാവല്ല- ആട്ടെ; ഈ കഥ നിൽക്കട്ടെ- വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ നേരെ വിജയസേനനെ പറഞ്ഞയച്ചിട്ടു ദിവസം കുറെ അധികമായല്ലോ- അയാളുടെ അടുക്കൽ നിന്നു ഒരുത്തനും ഇതുവരെ വന്നു കണ്ടില്ല- അതുകൊണ്ടു മന്ത്രിയായ രമണപാനെ വിളിക്കു- അയാളോടു ചിലതെല്ലാം പറയാനുണ്ടു.

കാവൽക്കാരത്തി—(പ്രവേശിച്ചു) മഹാരാജാവു ജയിച്ചാലും ജയിച്ചാലും- വിജയസേനനും രമണപാനും പടിക്കൽ വന്നു നിൽക്കുന്നുണ്ടു.

രാജാവു—അവരെ വേഗത്തിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവാ.

കാവൽക്കാരത്തി—മഹാരാജാവിന്റെ കല്പനപോലെ (പോയി).

(അനന്തരം രമണപാനും വിജയസേനനും പ്രവേശിക്കുന്നു).

രുമണ്വാൻ—(വിചാരിച്ചിട്ടു).

ദോഷങ്ങളോടിടപെടാത്തവനെങ്കിലും താൻ
ദോഷങ്ങൾചെയ്യുവനതെന്നൊരു ശങ്കയോടെ
തൽക്കാലമെങ്കിലുമുടൻ പുറമേക്കു പോയാൽ
പുക്കുന്നു ഭാസുരവനീപതിതന്റെ മുമ്പിൽ ൩.

(അടുത്തുചെന്നു) മഹാരാജാവു ജയിച്ചാലും.

രാജാവു—(പീഠം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു) രുമണ്വാൻ! ഇവിടെ ഇരിക്കു.

രുമണ്വാൻ—(ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഇരുന്നിട്ടു) വിന്ധ്യകേതുവെ ജയിച്ചുവന്ന വിജയസേനൻ ഇതാ നമസ്കരിക്കുന്നു.

(വിജയസേനൻ അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നു).

രാജാവു—(ആദരത്തോടെ ആലിംഗനംചെയ്തു) തനിക്കിപ്പോൾ സുഖക്കേടൊന്നുമില്ലല്ലൊ.

വിജയസേനൻ—തിരുമനസ്സിലെ അനുഗ്രഹത്താൽ ഇപ്പോൾ സുഖംതന്നെ.

രാജാവു—വിജയസേനാ! ഇരിക്കു.

(വിജയസേനൻ ഇരിക്കുന്നു)

രാജാവു—വിജയസേനാ! വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ വർത്തമാനം എന്തൊക്കെയാണു? പറയു.

വിജയസേനൻ—മഹാരാവേ ! തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു കോപിച്ചാലുള്ള അവസ്ഥയിലായി എന്നല്ലാതെ മററു പറവാനാണു?

രാജാവു—എന്നാലും വിസ്തരിച്ചുതന്നെ കേൾക്കണം.

വിജയസേനൻ—മഹാരാജാവേ! എന്നാൽ കേട്ടാലും- ഇവിടെ നിന്നു ഞങ്ങൾ, തിരുമനസ്സിലെ കല്പനപ്രകാരം കരിതുരഗപദാതി സൈന്യങ്ങളോടു കൂടി പുറപ്പെട്ടു മൂന്നു ദിവസംകൊണ്ടു വളരെ ദൂരം നടന്നെത്തി, പ്രഭാ

തകാലത്തിൽ വിചാരിയാതെതന്നെ ആ വിന്ധ്യകേതു വിന്റെ നേരെ ചെന്നു ചാടി.

രാജാവ—എന്നിട്ട പിന്നെ?

വിജയസേനൻ—അനന്തരം വിന്ധ്യകേതു ഞങ്ങളുടെ സൈന്യങ്ങൾ നിലവിളികൂട്ടുന്ന കോലാഹലം കേട്ടതിന്, വിന്ധ്യഗുഹയിൽനിന്നു വരുന്ന സിംഹം പോലെ, സൈന്യം വാഹനം മുതലായതൊന്നും നോക്കാതെ തൽക്കാലം അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന ചുരുങ്ങിയ സന്നാഹത്തോടു കൂടി പുറപ്പെട്ടു വന്നു, തന്റെ പേരവിളിച്ചു പറഞ്ഞു ഘോഷിച്ചുകൊണ്ടു വേഗത്തിൽ ഞങ്ങളോടു യുദ്ധത്തിന്ന ആരംഭിച്ചു.

രാജാവ—(ശ്രമണാനെ നോക്കി ചിരിച്ചിട്ട) വിന്ധ്യകേതു ചെയ്തതു നന്നായി. എന്നിട്ടോ പിന്നെ?

വിജയസേനൻ—ഞങ്ങൾ പിന്നെ, അദ്ദേഹമിദ്ദേഹമാണെന്നു വെച്ചു മത്സരവും ഉത്സാഹവും ഒന്നുകൂടി വൎദ്ധിച്ചു വലുതായ യുദ്ധത്തിൽ സഹായക്കാരെയൊക്കെ ഒടുക്കിയതിന്റെ ശേഷം, അദ്ദേഹം ഏകനായിട്ടു തന്നേ സൈന്യനാശത്താൽ അധികമായ കോപത്തോടുകൂടി അതിഭയങ്കരമായ യുദ്ധം തുടങ്ങി.

രാജാവ—നന്നായി! വിന്ധ്യകേതു! വളരെ നന്നായി.

വിജയസേനൻ—മഹാരാജാവേ! എന്തിന്നു വളരേ പറയുന്നു. ചുരുക്കമായറിയിക്കാം.

മാറാൽക്കത്തിയിടിച്ചു പത്തിനിരയെ
ഭേദിച്ചു, ബാണങ്ങളാൽ
ദൂരത്താശ്വസമൂഹമങ്ങിനെ മൃഗ
ക്കൂട്ടം കണക്കോട്ടിയും
നാനാസ്ത്രങ്ങളുതിൎത്തുകൊണ്ടു തരസാ
വാളും കരത്തിൽപ്പിടി

ച്ചാനക്കൂട്ടമൊടിച്ചു വാഗ്നിരയോ
  ടൊപ്പിച്ചു തപ്പാതവൻ   ൧൦.

മിന്നും വാളിനുചേൎന്ന കാന്തി കലരു
  ന്നംസത്തൊടൊത്തുള്ളവൻ
സൈന്യങ്ങൾക്കതിതാപമിങ്ങിനെയഹോ
  ചേൎത്തീടിനാനേകനായ്
പിന്നീടായുധമേററു മാറു നുറുകി
  പ്പോയിട്ടതിക്ഷീണനായ്
തീൎന്നിട്ടുള്ളൊരു വിന്ധ്യകേതുനൃപനേ
  ക്കൊന്നീടിനേൻ പോരിൽഞാൻ   ൧൧.

രാജാവ—രുമണ്വാൻ! സൽപുരുഷോചിതമായ വഴിക്കു ചെന്നു ചേൎന്ന വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ മരണത്താൽ സത്യമായിട്ടും നാം ലജ്ജിതനായി ഭവിക്കുന്നു.

രുമണ്വാൻ—ഗുണത്തിൽ മാത്രം മനസ്സു വെക്കുന്ന ഇവിടുത്തെപ്പോലെയുള്ളവൎക്കു ശത്രുവിന്റെ ഗുണങ്ങളും സന്തോഷത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു.

രാജാവ—വിജയസേനാ! ഈ സന്തോഷത്തിന്റെ ഫലം കാണിച്ചു കൊടുപ്പാൻ തക്കവണ്ണം വിന്ധ്യകേതുവിന്നു മക്കൾ വല്ലവരുമുണ്ടോ?.

വിജയസേനൻ—മഹാരാജാവേ! അതും അറിയിക്കാം- വിന്ധ്യകേതുവിനെ പരിവാരങ്ങളോടുകൂടി സംഹരിച്ചതിൽപിന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാൎയ്യമാരെല്ലാം അദ്ദേഹത്തോടു കൂടിമരിച്ചു- ജനങ്ങളൊക്കെ വിന്ധ്യമലയിലേക്കു ഓടിപ്പോയി- ഇപ്രകാരം അപ്രദേശമെല്ലാം ശൂന്യമായി തീൎന്നസമയം "അയ്യോ അച്ഛാ! അയ്യോ അച്ഛാ! എന്നിങ്ങിനെ കരഞ്ഞു പറഞ്ഞു കൊണ്ടു അതിജാത്യാനുരൂപയായ ഒരു കന്യകയെ വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ക

ണ്ടു- അവളുദ്ദേഹത്തിന്റെ മകളാണെന്നുവെച്ചു ഞങ്ങൾ ഇങ്ങട്ടേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു പടിക്കൽ നിറുത്തീട്ടുണ്ടു- എന്നി അവളെക്കുറിച്ചു മഹാരാജാവുതന്നെ പ്രമാണം.

രാജാവു__യശോധരേ! നീ വേഗത്തിൽ പോയിട്ടു ഇവളെ വാസവദത്തയുടെ അടുക്കൽ കൊണ്ടയാക്കണം- "ദേവിയുടെ സഹോദരിയെപ്പോലെ ഇവളേയും നോക്കി രക്ഷിച്ചു, യോഗ്യതപ്പെട്ട കന്യകകൾ വേണ്ടുന്ന വിധം ഗീതവാദ്യ നൃത്താദികളെല്ലാം അഭ്യസിപ്പിച്ചു, ഭർത്താവുണ്ടാവേണ്ടുന്ന കാലം വന്നാൽ എന്നെ ഓർമ്മപ്പെടുത്തണം" എന്നു ദേവിയോടു പറയുകയും വേണം.

കാവൽക്കാരത്തി—മഹാരാജാവു കല്പിക്കുംപോലെ

(പോയി)

(അണിയറയിൽ സ്തുതിപാഠകൻ)

സ്നാനത്തിനിന്നു വേണ്ടുന്നവ മുഴുവനൊരു
ക്കുന്നു വേശ്യാജനത്തി
ന്നായാസത്താലഴിഞ്ഞീടിന വസനമതി
ന്നുള്ളിൽനിന്നിട്ടുമന്ദം
തുള്ളിച്ചാടി പ്പുറത്താകിയ മുലനിരയാൽ
സ്വർണ്ണകുംഭങ്ങൾ വേറി
ട്ടാറിട്ടുണ്ടെന്നു തോന്നും വിധമിതവിലസീ
ടുന്നതേ സ്നാനശാലാ ൧൨.

രാജാവു—(മേല്പട്ടുനോക്കീട്ടു) അല്ലാ ആദിത്യൻ ആകാശമദ്ധ്യത്തിൽ എത്തിക്കഴിഞ്ഞുവോ? ഇപ്പോഴാകട്ടെ.

മീഞ്ചാട്ടംകൊണ്ടു തോന്നുന്നകമിതു തിളെ
ക്കുന്നപോലക്കുളംപോൽ
ചാഞ്ചാട്ടംകൊണ്ടുപക്ഷത്തതിലു ശിഖികളപോൽ
പീലിയാക്കുന്നു മെല്ലെ

ആളുന്ന തിമിരത്തിൻ തടാവലിഭരസാൽ
ഛായയേ മാൻകിടാവും
തങ്ങാതെ ചഞ്ചരീകാവലി കരികവിളും കൈ
വിട്ടു കാതാർന്നിടുന്നു   ൧൩.

രുമണ്വൻ! വേഗം എഴുനിൽക്കുക- അകത്തുപോയി വേണ്ടുന്ന കർമ്മങ്ങളെല്ലാം കഴിച്ചു വിജയസേനനെ സല്ക്കരിച്ചു കലിംഗരാജാവിനെ സംഹരിപ്പാൻ പറഞ്ഞയക്കുക.

(എല്ലാവരും പോയി)

(ഇങ്ങിനെ ഒന്നാമങ്കം)

രണ്ടാമങ്കം.

(അനന്തരം വിദൂഷകൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

വിദൂഷകൻ—ഉപവാസവ്രതത്തോടു കൂടിയ വാസവദത്താദേവി, സ്വസ്തിവായനത്തിന്നുവേണ്ടി എന്നെ ക്ഷണിപ്പാൻ പോകുന്നുവെന്നു ഇന്ദീവരിക പറകയുണ്ടായി- അതുകൊണ്ടു ധാരാഗൃഹോദ്യാനത്തിലുള്ള കുളത്തിൽചെന്നു കുളിച്ചു ദേവിയുടെ അടുക്കൽ പോയി കോഴി കരയട്ടെ- അല്ലെങ്കിൽ നമ്മെപ്പോലെയുള്ള ബ്രാഹ്മണർക്കു കോവിലകത്തു നിന്നു എങ്ങിനെ പ്രതിഗ്രഹം കിട്ടും- (അണിയറെക്കു നേരെ നോക്കീട്ടു) ദേവിയുടെ വിരഹകാലത്തിങ്കലുള്ള വിനോദത്തിന്നു വേണ്ടി തോഴരിപ്പോൾ ധാരാഗൃഹോദ്യാനത്തിലേക്കുതന്നെ പുറപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞുവോ? എന്നാൽ തോഴരോടുകൂടിതന്നെ പോയിട്ടു പറഞ്ഞതുപോലെ ചെയ്യാം.

(അനന്തരം വിരഹിയായ രാജാവു പ്രവേശിക്കുന്നു)

രാജാവു—

ക്ഷീണിച്ചും താലിമാത്രം ഗളതലമതിലാ
ന്റൊച്ച പൊങ്ങാതുരച്ചും
ചേണററുംകൊങ്ങുവക്ഷസ്സിൽ പെട്ടമൊഴ വിധുവേ
വക്ത്രകാന്ത്യാ ജയിച്ചും
കാണാനായ്‌ നോൻപു നോററിട്ടതിധൃതി കലരും
കാന്തയെ പുത്തനായി
കാണും പ്രേമത്തൊടൊത്തുള്ളവളൊടു കിടയായ്‌
കാണുവാൻ കൌതുകം മേ ൧.

വിദൂഷകൻ—(അടുത്തുചെന്നു) അവിടത്തേക്കു നല്ലതു വരട്ടെ.

രാജാവു—(നോക്കീട്ടു) വസന്തകാ! തനിക്കു എന്താണു ഒരു സന്തോഷമുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നതു.

വിദൂഷകൻ—ബ്രാഹ്മണനോ ദേവി പൂജിപ്പാൻ പോകുന്നു.

രാജാവു—അതുകൊണ്ടു എന്താണു?

വിദൂഷകൻ—(ഗർവ്വത്തോടെ)നാലും, അഞ്ചും, ആറും വേദങ്ങൾ പഠിച്ചിട്ടുള്ള അനേകം ബ്രാഹ്മണരുള്ള കോവിലകത്തു വെച്ചു ദേവിയുടെ അടുക്കൽ നിന്നു ഒന്നാമതായിത്തന്നെ സ്വസ്തിവായനം മേടിപ്പാൻ തക്ക യോഗ്യതയുള്ള ബ്രാഹ്മണനാണു ഞാൻ.

രാജാവു—(ചിരിച്ചിട്ടു) വേദത്തിന്റെ എണ്ണം കൊണ്ടുതന്നെ ബ്രാഹ്മണ്യം അറിയിച്ചു കഴിഞ്ഞുവല്ലോ, ആട്ടെ, മഹാബ്രാഹ്മണാ! വരു- ധാരാഗൃഹോദ്യാനത്തിലേക്കു പോകുക.

വിദൂഷകൻ—മഹാരാജാവു കല്പിക്കുമ്പോലെ.

രാജാവു—എന്നാൽ മുമ്പിൽ നടക്കു.

വിദൂഷകൻ—വരു- പോക- (ചുററി നടന്നു നോക്കീട്ടു) അല്ലയോ തോഴരെ! നോക്കു ഇടവിടാതെ പൊഴിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പലമാതിരി പുഷ്പങ്ങളെക്കൊണ്ടു മനോഹരമായ പാറപ്പുറത്തോടും, സൌരഭ്യം കൊണ്ടു വന്നു ചേൎന്നിരിക്കുന്ന വണ്ടുകളുടെ കനംകൊണ്ടു കലങ്ങതായ, ഏരഞ്ഞിമരത്തിലുള്ള പിച്ചകവള്ളികളോടും, താമരപൂവിൻെറ മണത്തോടു കൂടിവരുന്ന കാററുതട്ടി വിടൎന്ന ചെമ്പരത്തി പൂക്കളോടും, ഇടതിങ്ങി നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പച്ചിലമരത്തിൻെറ തണലോടും കൂടിയ ധാരാഗൃഹോദ്യാനത്തിൻെറ ഭംഗിനോക്കു.

രാജാവ—സഖേ! താൻ പറഞ്ഞതു ശരിയാണ- ഇതാ ഇവിടെ

ചെമന്തിപ്പൂക്കറ്റംകൊണ്ടീ സ്ഥലമതു തളിരാൽ
ഛന്നമാണെന്നു തോന്നും
പാലപ്പൂവിൻെറ ഗന്ധം ഗജമദജലമാ
ണെന്നു ശങ്കിച്ചുപോകും
വണ്ടിൻകൂട്ടം, പൊഴിഞ്ഞീടിന കമലരജ
സ്സേററു പിംഗാംഗരാഗം
പൂണ്ടുംകൊണ്ടങ്ങു പാടുന്നിതു മധുമദമോ
ടൊത്തിതവ്യക്തവാക്കായ്   ൨

വിദൂഷകൻ—അല്ലയോ തോഴരേ! ഇതുംകൂടി നല്ലവണ്ണം നോക്കു- ഇടവിടാതെ പൊഴിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പുഷ്പങ്ങളോടു കൂടിയ ഈ പാലമരം, ഇപ്പോഴും ഇലകളുടെ ഉള്ളിൻനിന്നു മഴ കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ഇററിവീഴുന്ന വെള്ളത്തുള്ളികളോടുകൂടിയതാണോ എന്നു തോന്നും.

രാജാവ—താനീ സദൃശപ്പെടുത്തിപ്പറഞ്ഞതു ശരിയാണ. വൎഷകാലത്തോടുവല്ലതെസാദൃശ്യമുണ്ട-എന്തെന്നാൽ.

നെന്മേനിപ്പൂവിനെക്കാൾ പ്രഭകലരുമിള
മ്പുല്ലിനാലേ മൂടതാം
ചെമ്മേ ചേൎന്നിട്ടു കേടറ്റൊരു മരതകര
ത്നത്തിറെക്കൊപ്പമായി,
വീണീടും ചെമ്പരത്തിക്കുസുമനിരകളോ
ടൊത്തിടുന്നിപ്രദേശം
കാണുന്നേരമിന്ദ്രഗോപ പ്പുഴുനിവഹമഹോ
കൂടി വാഴുന്നപോലേ ൩.

(അനന്തരം ദാസി പ്രവേശിക്കുന്നു)

ദാസി—വാസവദത്താദേവി എന്നോടു കല്പിക്കയുണ്ടായി "എടീ ഇന്ദീവരികേ ഞാനിന്നു അഗസ്ത്യമഹൎഷിയെ പൂജിപ്പാൻ പോകുന്നു- അതുകൊണ്ടു നീ പോയി ചേമന്തിപ്പൂമാലകെട്ടിക്കൊണ്ടു വരണം-ഈ ആരണ്യകയും ധാരാഗൃഹോദ്യാനത്തിലുള്ള താമരപ്പൂക്കൾ, വൈകുന്നേരം കൂമ്പിപ്പോകുന്നതിന്നു മുമ്പായിട്ടു, വേഗത്തിൽ പറിച്ചുകൊണ്ടുവരട്ടെ" എന്നു- ഈ സാധുവിന്നു ആ കുളം അത്ര പരിചയമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു ഞാനവളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകട്ടെ- (അണിയറെക്കു നേരെ നോക്കീട്ടു) ആരണ്യകേ! ഇവിടെ ഇങ്ങട്ടുവരു.

(അനന്തരം ആരണ്യക പ്രവേശിക്കുന്നു)

ആരണ്യക—(കണ്ണുനീരോടേ വ്യാകുലപ്പെട്ടു വിചാരം) ഞാനിങ്ങിനെയുള്ള വംശത്തിൽ ജനിച്ചു മററുള്ളവരോടു ആജ്ഞാപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന എനിക്കിപ്പോൾ അന്യന്റെ കല്പന കേൾക്കേണ്ടിവന്നുവല്ലോ- ദൈവത്തിന്നു ഇന്നതേ ചെയ്തുകൂടുവെന്നില്ല- അല്ലെങ്കിൽ, ഇതെന്റെ ദോഷംതന്നെയാണല്ലോ- ഇതെല്ലാം അറിഞ്ഞിട്ടും ശരീരത്തെ നശിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ലേ? എനി ഇപ്പോൾ എന്താണ ചെയ്യേണ്ടതു? ഞാൻ വിചാരിച്ചതു ചെയ്യുന്നതാണെങ്കിൽ

അത അസാദ്ധ്യമാണ- വിലപിടിച്ചതായ വംശത്തെ വെളിവാക്കിത്തീൎത്തു തന്നത്താനെ നിസ്സാരമാക്കുന്നതും ഭംഗിയല്ല. എല്ലാം പറഞ്ഞതുപോലെ ചെയ്യുതന്നെ അല്ലാതെ എനിയെന്താണ ഗതി.

ഇന്ദീവരിക—ആരണ്യകെ! ഇവിടെവരു.

ആരണ്യക—ഇതാ ഞാൻ വരുന്നു- (കുറച്ച് നടിച്ച) കുളത്തിലേക്ക എനിയും ദൂരമുണ്ടോ?.

ഇന്ദീവരിക—ഈ ചേമന്തിത്തോട്ടത്തിൻെറ മറവിലാണ- വരു- നാം ഇറങ്ങുക- (ഇറങ്ങുന്നതായി നടിക്കുന്നു).

രാജാവ—സഖേ! മറെറന്താണതാൻ വിചാരിക്കുന്നത? വൎഷകാലത്തോട വളരെ സാദൃശ്യമുണ്ടെന്നാണ പറഞ്ഞത- ('നെന്മേനിപ്പൂവിനെക്കാൾ' എന്ന പദ്യം ഒന്നുകൂടി ചൊല്ലുന്നു.)

വിദൂഷകൻ—(ദ്വേഷ്യത്തോടെ) അതുമിതും നോക്കിക്കൊണ്ട അവിടുത്തേക്ക വിരഹനിൎഭരമായ മനസ്സിനെ വിനോദിപ്പിക്കുന്ന തിരക്കാണ- ബ്രാഹ്മണനായ എനിക്ക പിന്നെ, സ്വസ്തിവായനത്തിനുള്ള സമയം അതിക്രമിക്കുന്നു- ഞാനെനി വേഗം കുളത്തിൽ ചെന്നു കുളിച്ച ദേവിയുടെ അടുക്കൽചെന്നു ഹാജരാവട്ടെ.

രാജാവ—എടൊ വിഡ്ഢി! നോമിപ്പോഠം കുളത്തിൻെറ സമീപം എത്തിക്കഴിഞ്ഞു- ഇങ്ങിനെ അനേകെന്ദ്രിയങ്ങൾക്ക ഉണ്ടാകുന്ന സുഖത്തെ അനുഭവിച്ചിട്ടും താൻ കാണുന്നില്ലല്ലൊ നോക്കു.

കാന്താമഞ്ജീരമഞ്ജുകചണിതമൊടെതിരാ
  മന്നാദമെണ്ണും ചെവിക്കും
കാന്ത്യാ തീരദ്രുമത്തിൻനിരയുടെ യിടയിൽ
  കൂടവേ കണ്ടിടുന്നു

ഉരകൻ സൌധങ്ങളാലെ നയനമതിനുമേ
താമരപ്പൂമണത്താൽ
മൂക്കിന്നും വാരിതട്ടീട്ടിളകിന ചെറുകാ
റേററു സൌഖ്യംമെയ്ക്കും ൫.

വരു- കുളത്തിന്റെ കരെക്കു ചെല്ലുക- (ചുററിനടന്നു നോക്കീട്ടു) സഖേ! നോക്കു നോക്കു.

ഹൃദ്യങ്ങളായ കമലങ്ങളൊടൊത്തുകൊണ്ടു
മദ്യാതിനിർമ്മലമതായ കുളം നിനച്ചാൽ
ഉദ്യാനദേവതയുടേ നയനം കണക്കേ
സാദ്യാ മുദം മമ തരുന്നിതു നോക്കിടുമ്പോൾ ൬.

വിദൂഷകൻ—(കൌതുകത്തോടേ) അല്ലേ തോഴരേ! നോക്കു- നോക്കു- പുഷ്പസൌരഭ്യത്തോടുകൂടിയ വണ്ടിന്റെ നിരപോലെയുള്ള തലമുടിയോടും, പവിഴവള്ളിപോലെ ചുകന്ന കരപല്ലവത്തോടും, ഭംഗിയിൽ കൃശമായി മനോഹരമായ ബാഹുലതയോടും കൂടി സത്യമായിട്ടും പ്രത്യക്ഷമായികാണുന്ന ഉദ്യാനദേവതയെപ്പോലെയുള്ള ഈ സ്ത്രീ ഏതാണ്?.

രാജാവ—(കൌതുകത്തോടേ നോക്കീട്ടു) അളവററ രൂപലാവണ്യംകൊണ്ടിവൾ എനിക്കും അനേകവിധസംശയങ്ങളെ ജനിപ്പിക്കുന്നു- സത്യമായിട്ടും എനിക്കിവളേ മനസ്സിലായില്ല- നോക്കു!.

അല്ലാ! പാതാളമിക്കിന്നരഗതരുണിതാൻ
വന്നിതോ പാരു കാണ്മാ
നില്ലാ, പാതാളലോകത്തിവളൊടു സമയാം
നാരിയെ കണ്ടതില്ല?
ഉല്ലാസത്താൽ നിലാവിങ്ങിനെ മരുവുകയാ
മല്ല രാവല്ല യിപ്പോൾ

നല്ലാരിന്ദ്വാതിനെപ്പോൽ കരസരസിജമൊ
ത്താരമഹോ ചാരുഗാത്രി ൬.

വിദൂഷകൻ—(സൂക്ഷിച്ചു നോക്കീട്ട) ഇവൾ ദേവിയുടെ ദാസിയായ ഇന്ദീവരികയാണല്ലോ- ഈ വള്ളിക്കുടിൽ മറഞ്ഞു നിന്നു നോക്കുക.

(രണ്ടാളും അങ്ങിനെചെയ്യുന്നു.)

ഇന്ദീവരിക—(താമരയില പറിച്ചതായി നടിച്ചു) ആരണ്യകെ! ഭവതി താമരപ്പൂവു പറിക്കു- ഞാനീത്താമരയിലയിൽ ചേമന്തിപ്പൂക്കൾ പറിച്ചു ദേവിയുടേ അടുക്കൽ പോകട്ടെ.

രാജാവ—സഖേ! വൎത്തമാനം പറയുകയാണെന്നു തോന്നുന്നു- മനസ്സിരുത്തി കേൾക്കുക- ഒരു സമയം വിവരം ഒക്കെ അറിയാം.

(ഇന്ദീവരിക പോകുവാൻ ഭാവിക്കുന്നു)

ആരണ്യക—അല്ലേ- ഇന്ദീവരികെ! എനിക്കിവിടെ നിന്നോടുകൂടാതെ ഇരിപ്പാൻ ഞെരുക്കമാണു.

ഇന്ദീവരിക—(ചിരിച്ചിട്ട) ഇപ്പോൾ ദേവി പറഞ്ഞു ഞാൻ കേട്ടതു പോലെയായാൽ പിന്നെ ഭവതി എന്നോടു കൂടാതെ വളരെ ദിവസം ഇരിക്കേണ്ടി വരുമല്ലോ.

ആരണ്യക—(വിഷാദത്തോടെ) ദേവി എന്താണു പറഞ്ഞതു?.

ഇന്ദീവരിക—'വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ മകളായ ഇവൾക്കു ഭൎത്താവുണ്ടാവേണ്ടുന്ന കാലംവന്നാൽ എന്നെ ഓൎമ്മയാക്കണ'മെന്നു അപ്പോൾതന്നെ മഹാരാജാവ എന്നോടു പറഞ്ഞിരുന്നു- എനി ഇപ്പോൾ അവിടെ ഓൎമ്മയാക്കട്ടെ- എന്നാൽ പിന്നെ ഇവൾക്കു ഭൎത്താവിനെ ഉണ്ടാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുമല്ലോ'' എന്നാണു.

രാജാവ—(സന്തോഷത്തോടെ) ഇവളാവിന്ധ്യകേതുവിൻെറ മകളാണെ? (പശ്ചാത്താപത്തോടെ) ഇത്രനാളും ഞാൻ വഞ്ചിതനായിപ്പോയല്ലൊ- സഖേ! കാണുന്നതിന്ന യാതൊരു തരക്കേടുമില്ലാത്ത കന്യകയാണിവാം- അതുകൊണ്ടു ഇപ്പോാം സംശയിക്കാതെതന്നെ നോക്കാം.

ആരണ്യക—(ദ്വേഷ്യപ്പെട്ടു ചെവി പൊത്തീട്ടു) എന്നാൽനീപോയ്ക്കൊ-അസംബന്ധം പറയുന്നതിന്നൊകൊണ്ടു ഒരു കാൎയ്യവുമില്ല.

(ഇന്ദീവരിക മാറിനിന്നു പൂപ്പറിക്കുന്നതായി നടിക്കുന്നു)

രാജാവ—അമ്പൊ! ധീരതകൊണ്ടു ആഭിജാത്യത്തെ വെളിവാക്കുന്നു- സഖേ! ഇവളുടെ ശരീരസ്പൎശനസുഖത്തെ അനുഭവിപ്പാൻ പോകുന്നവൻ ഭാഗ്യവാൻതന്നെ.

(ആരണ്യക താമരപ്പൂ പറിക്കുന്നതായി നടിക്കുന്നു)

വിദൂഷകൻ—അല്ലേ തോഴരെ! നോക്കു, നോക്കു, ആശ്ചൎയ്യമാശ്ചൎയ്യം- പൂപ്പറിക്കുന്ന ഇവളിതാ വെള്ളം തട്ടി യിളകുന്ന കയ്യിൻെറ കാന്തികൊണ്ടു താമരയുടെ ശോഭയെ മങ്ങിക്കുന്നു.

രാജാവ—സഖേ! പരമാൎത്ഥംതന്നെയാണിതു; നോക്കു.

നന്നായ് പീയൂഷധാരെക്കെതിരതി സുഖമി
    ക്കണ്ണുകാാക്കായ് കൊടുക്കു
ന്നൊന്നല്ലോൎത്താൽ മുലകച്ചയതഴിയുകയാൽ
    കൌതുകം പാരമേകി
ചന്ദ്രശ്രീപൂണ്ടൊരിക്കാമിനിയുടെയ കര
    സ്പൎശനം മാറുമേറ്റി
ട്ടിന്നീ പത്മങ്ങാം ക്രമ്പാത്തളു ഹൃതിപരമാ
    ശ്ചൎയ്യമായ് തോന്നിടുന്നു   ൧.

ആരണ്യക—(ഭ്രമരബാധയേ നടിച്ചു) അയ്യയ്യോ! കഷ്ടം! കഷ്ടം!! ചില ദുഷ്ടഭ്രമരങ്ങളിതാ താമരപ്പൊയ്കയേ വിട്ടുകളഞ്ഞു കരിങ്കുവലയപ്പൂക്കളിൽ ചെന്നു വീണിട്ടും എന്നെ വല്ലാതെകണ്ടു ബാധിച്ചു ഉപദ്രവിക്കുന്നു- (ഉത്തരീയംകൊണ്ടു മുഖം മറച്ചു ഭയത്തോടേ) അല്ലേ! ഇന്ദീവരികെ! എന്നെ രക്ഷിക്കണേ- രക്ഷിക്കണേ- ഈ ദുഷ്ടഭ്രമരങ്ങളിതാ ഉപദ്രവിക്കുന്നു.

വിദൂഷകൻ—അല്ലേ തോഴരേ! അവിടുത്തെ മനോരഥമെല്ലാം സാധിച്ച കൂട്ടത്തിലായി- ആ പെലയാടി മകൾ വരുന്നതിന്നു മുമ്പുതന്നെ അവിടുന്നു മിണ്ടാതെ അടുത്തു ചെല്ലു- വെള്ളത്തിന്റെ ശബ്ദം കൊണ്ടു കാലടിയൊച്ച കേൾക്കാതെ ഇന്ദീവരിക വന്നുവെന്നുവെച്ചു അവൾ ഇവിടുത്തെ ആലിംഗനം ചെയ്യും.

രാജാവ—നല്ലതു സഖെ! നല്ലത- കാലാനുരൂപമായിട്ടു ഉപദേശിച്ചുവല്ലൊ- (ആരണ്യകയുടേ അടുക്കൽ ചെല്ലുന്നു)

ആരണ്യക—(കാലടിയൊച്ച കേട്ടതായി നടിച്ചു) ഇന്ദീവരികേ! വേഗംവാ- വേഗംവാ- ദുഷ്ടഭ്രമരങ്ങളേക്കൊണ്ടു ഞാൻ കഷ്ടപ്പെട്ടു- (രാജാവിനെ ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നു)

(രാജാവും കണ്ഠാലിംഗനം ചെയ്യുന്നു.)

(ആരണ്യക ഉത്തരീയം മുഖത്തിൽനിന്നെടുത്തു രാജാവിനെ നോക്കാതെ വണ്ടുകളെ കാണുന്നതായി നടിക്കുന്നു.)

രാജാവ—(തന്റെ ഉത്തരീയംകൊണ്ടു വണ്ടുകളെ തെളിച്ചു.)

വേണ്ടാ വിഷാദമയി ഭീരു! സുഗന്ധമോഹം
കൊണ്ടാണു വണ്ടുകൾ പതിപ്പതു വക്ത്രപത്മേ

ഇന്ദീവരയേന ചപലാക്ഷിയുഗത്തൊടൊത്തി
ട്ടിന്ദീവരാള വിതറീടുകിൽ വിട്ടുപോമോ വൃ.

ആരണ്യക—(രാജാവിനെക്കണ്ടു ഭയം നടിച്ചു) അ
ല്ലാ! ഇതു ഇന്ദീവരികയല്ലേ? (ഭയത്തോടെ രാജാവിനെ
വിട്ടു മാറിനിന്നു) ഇന്ദീവരികേ! വേഗം വാ- വേഗം വാ-
എന്നെ രക്ഷിക്കണേ.

വിദൂഷകൻ—കൊള്ളാം! ഭൂമണ്ഡലം മുഴുവൻ രക്ഷി
പ്പാൻ സമർത്ഥനായ വത്സരാജാവു നിന്നെ രക്ഷിക്കുന്ന
സമയം ദാസിയായ ഇന്ദീവരികയേ വിളിച്ചു കരയുക
യാണോ?.

(രാജാവു 'വേണ്ടാവിഷാദം' എന്നൊന്നുകൂടി ചൊ
ല്ലുന്നു.)

ആരണ്യക—(രാജാവിനെനോക്കി ആഗ്രഹത്തോ
ടും ലജ്ജയോടും കൂടി-വിചാരം) അച്ഛനെന്നെകൊടുപ്പാ
ൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന മഹാരാജാവ ഇതാണല്ലൊ- അച്ഛനു
ള്ള പക്ഷപാതം ഉചിതം തന്നെ- (പാരവശ്യം നടിക്കുന്നു.)

ഇന്ദീവരിക—ആരണ്യകയെ ദുഷ്ടമധുകരങ്ങൾചെ
ന്നു കഷ്ടപ്പെടുത്തിയല്ലൊ- അതുകൊണ്ടു അടുത്തുചെന്നു
ആശ്വസിപ്പിക്കട്ടെ- ആരണ്യകേ! ഭയപ്പെടേണ്ട- ഇതാ
ഞാനെത്തിപ്പോയി.

വിദൂഷകൻ—മാറിനില്ക്കു! മാറിനിൽക്കു! ഇതാ ഇന്ദീ
വരിക എത്തിക്കഴിഞ്ഞു- ഈ വിവരമെല്ലാം ദേവിയുടെ
അടുക്കൽ ചെന്നു സംസാരമാകും- (ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു) ഈ
വാഴത്തോട്ടത്തിൽചെന്നു കുറച്ചുനേരം ഇരിക്കുക.

(രണ്ടാളും അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നു.)

ഇന്ദീവരിക—(അടുത്തുചെന്നു കവിളുകളിൽ തലോ
ടികൊണ്ടു) അല്ലേ ആരണ്യകേ! വണ്ടുകളിങ്ങിനെ വന്നു

ഉപദ്രവിക്കുന്നതു താമരപ്പൂപ്പോലെയുള്ള യുവതിയുടെ മുഖത്തിന്റെ ദോഷമാണ- (കൈകോൎത്തുപിടിച്ചു) ഏനിപോകുക- പകലവസാനിച്ചുവല്ലൊ.

(പോകുന്നതായി നടിക്കുന്നു)

ആരണ്യക—(വാഴത്തോട്ടത്തിലേക്കു നോക്കീട്ടു) അല്ലേ ഇന്ദീവരികേ! വെള്ളത്തിന്റെ അതികഠിനമായ തണുപ്പുകൊണ്ടു ഊരുസ്തംഭം സംഭവിച്ചതുപോലെ ഇരിക്കുന്നു- അതുകൊണ്ടു പതുക്കെപ്പതുക്കെ നടക്കാം.

ഇന്ദീവരിക—അങ്ങിനെയാവട്ടെ.

(രണ്ടാളും പോയി)

വിദൂഷകൻ—വരു പോകുക- പെലയാടിമകൾ ഇന്ദീവരിക അവളെക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പൊയിക്കഴിഞ്ഞുവല്ലോ.

രാജാവ—(നിശ്വസിച്ചിട്ടു) അല്ലാ പോയിക്കഴിഞ്ഞുവോ? സഖേ! വസന്തക! വിചാരിച്ച കാൎയ്യം വിഘ്നംകൂടാതെ നിൎഭാഗ്യവാന്മാൎക്കു സാധിക്കുന്നതല്ലല്ലൊ (നോക്കീട്ടു) സഖേ! നോക്കു- നോക്കു.

കുമ്പി കണ്ടകനിരയോ
ടിമ്പമൊടൊത്തുള്ള താമരക്കൂട്ടം
സമ്പ്രതി യുവളുടെ കരതല
സമ്പൎക്കസുഖത്തെയോൎമ്മയാക്കുന്നു. ൩.

ഏനിയൊരിക്കൽ അവളെ കാണ്മാനെന്താണ ഉപായം.

വിദൂഷകൻ—അവിടുന്നിപ്പോൾ പാവയെ പൊട്ടിച്ചുകളഞ്ഞു കരയുകതന്നെയാണ- ഒരു വിഡ്ഢിബ്രാഹ്മണൻ പറഞ്ഞതുപോലെ ചെയ്തില്ലല്ലൊ.

രാജാവ—ഞാനെന്താണ ചെയ്യാതിരുന്നതു?

വിദൂഷകൻ—അതുതന്നെ ഇപ്പോൾ മറന്നുപോയൊ? മിണ്ടാതെ അടുത്തു ചെല്ലണമെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞിരുന്നില്ലേ? എന്നിട്ടോ, അവിടുന്നു അപകടത്തിൽ ചാടിച്ചെന്നു കളവു കാണിപ്പാനറിഞ്ഞുകൂടാതെ "വേണ്ടാവിഷാദം" എന്നും മറ്റും ശകാരിച്ചു നിലവിളിക്കയല്ലേ ചെയ്തതു? എന്നി ഇപ്പോൾ കരയുന്നു! ഉപായം ചോദിക്കുന്നു!.

രാജാവ്—ആശ്വസിപ്പിച്ചതു ശകാരിക്കയാണെന്നോ വിഡ്ഢി! പറയുന്നതു?.

വിദൂഷകൻ—വിഡ്ഢിയാരാണെന്നു അറിഞ്ഞുവല്ലോ- എന്നി ഇവിടെ ഇരുന്നിട്ടെന്താണ്? ആദിത്യൻ അസ്തമിക്കാറായി- വരു- അകത്തേക്കു പോകുക.

രാജാവ്—(നോക്കീട്ടു) ഓ! പകൽ കഴിഞ്ഞപോലെയായി- ഇതാ- ഇപ്പോൾ,

പൊൽത്താരിൻകാന്തി കൈക്കൊണ്ടിതളിനരുചിയി
ക്കാന്തയേപോൽഗമിച്ചു
മാർത്താണ്ഡൻ തന്റെ ബിംബം മമ മനമതുപോൽ
രാഗമോടൊത്തുചേർന്നു
ചിത്തത്തിൽ കാന്തയെപ്പാർത്തഹമിവ മരുവീ
ടുന്നഹോ ചക്രവാകം
ചീർത്തിട്ടുന്നോരിരുട്ടായ് ഭുവനമതിലെനി
ക്കെന്നപോൽ ദിക്കശേഷം ൧൦.

(എല്ലാവരും പോയി)

(ഇങ്ങിനെ രണ്ടാമങ്കം)

മൂന്നാമങ്കം.

—○◇○—

(അനന്തരം മനോരമ പ്രവേശിക്കുന്നു)

മനോരമ—"അല്ലേ മനോരമേ! ആൎയ്യപുത്രന്റേയും എന്റേയും വൎത്തമാനത്തെ സാംകൃത്യായനി ഒരു നാടകമാക്കി ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ളതിൽ അഭിനയിച്ചതു കഴിച്ചു ബാക്കിയുള്ളത ഇന്നു കൌമുദീമഹോത്സവത്തിൽ നിങ്ങഠം അഭിനയിക്കണം"എന്നു വാസവദത്താദേവി എന്നോടു കല്പിക്കയുണ്ടായി- ഇഷ്ടതോഴിയായ ആരണ്യക ഇന്നലെ മനസ്സുകേടായിട്ടു ഉന്മേഷമില്ലാതെയാണ അഭിനയിച്ചത- വാസവദത്താവേഷം കെട്ടി അവളിന്നും അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നാപക്ഷം നിശ്ചയമായിട്ടു ദേവി ദേഷ്യപ്പെടും- അതു കൊണ്ടു അവളെ എവിടെവെച്ചാണ ഒന്നു കണ്ടു ശകാരിക്കേണ്ടത? (നോക്കീട്ടു) ആരണ്യകയിതാ തന്നത്താനെ ചിലതെല്ലാം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു കുളത്തിന്റെ വക്കിലുള്ള വാഴത്തോട്ടത്തിലേക്ക പോകുന്നു- എന്നാൽ ഒരം വള്ളിക്കുടിൽ മറഞ്ഞു നിന്നു ഇവഠം പറയുന്നത എന്താണെന്നു കേഠക്കട്ടെ.

(അനന്തരം പീഠത്തിന്മേൽ ഇരുന്നു കാമചാരവശ്യം നടിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ആരണ്യക പ്രവേശിക്കുന്നു)

ആരണ്യക—(നിശ്വസിച്ചിട്ടു) മനസ്സേ! കിട്ടാൻ ഞെരുക്കമുള്ള ആളെ മോഹിച്ചു നീയെന്തിനാണ എന്നെ വ്യസനിപ്പിക്കുന്നത?.

മനോരമ—ഇതാണ മനസ്സുകേടിനുള്ള കാരണം-ഇവളെന്താണ ആഗ്രഹിക്കുന്നത ആവോ? ആകട്ടെ, മനസ്സിരുത്തി കേഠക്കട്ടെ.

ആരണ്യക—(കണ്ണുനീരോടെ) അപ്രകാരം എന്റെ മുൻപിൽ വന്നിരുന്ന മഹാരാജാവ എന്താണെന്നെ ഇങ്ങി

നെ വ്യസനിപ്പിക്കുന്നത? ആശ്ചൎയ്യമാശ്ചൎയ്യം! (നിശ്വസിച്ചിട്ടു) അല്ലെങ്കിൽ ഇതെന്റെ നിൎഭാഗ്യശക്തിതന്നെയാണ- മഹാരാജാവിന്റെ ദോഷമല്ല.

മനോരമ—(കണ്ണുനീരോടെ) അല്ലാ ഇവൾ മഹാരാജാവിനെയാണൊ ആഗ്രഹിക്കുന്നത? കൊള്ളാം പ്രിയസഖി! കൊള്ളാം- നിന്റെ മോഹം ആഭിജാത്യാനുരൂപം തന്നെ.

ആരണ്യക— ആരോടാണ ഞാനീവൎത്തമാനം പറഞ്ഞു കുറച്ചെങ്കിലും വ്യസനമാശ്വാസമാക്കേണ്ടുന്നത?(ആലോചിച്ചിട്ടു) എന്റെ മനസ്സിന്നു സമയായ മനോരമയെന്ന ഇഷ്ടതോഴിയുണ്ടല്ലൊ- ലജ്ജ നിമിത്തം അവളോടും ഇതു പറയുവാൻ ഞാൻ ശക്തയല്ല- സൎവഥാ മരിക്കയല്ലാതെ മനസ്സിന്നു സുഖമുണ്ടാവാൻ മറെറാരു നിവൃത്തിയും ഇല്ല.

മനോരമ—(കണ്ണുനീരോടേ) അയ്യയ്യോ! കഷ്ടംകഷ്ടം! ഈ പാവത്തിന്ന അനുരാഗം വല്ലാതെ വൎദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു- എന്താണ ഞാനിപ്പോൾ ഇവിടെ ചെയ്യേണ്ടത?

ആരണ്യക—(ആഗ്രഹത്തോടെ) വണ്ടുകൾ ഉപദ്രവിച്ചപ്പോൾ മഹാരാജാവു വന്നു ആലിംഗനം ചെയ്തു "അല്ലയോ ഭീരു ഭയപ്പെടേണ്ട" എന്നു ആശ്വസിപ്പിച്ചതിന്റെ ഉദ്ദേശം ഇതുതന്നെയോ.

മനോരമ—(സന്തോഷത്തോടെ) അല്ലാ! മഹാരാജാവു ഇവളേയും കണ്ടുവോ? എന്നാൽ എങ്ങിനെയെങ്കിലും ഇവൾ ജീവിച്ചിരിപ്പാനിടവരും- എതെങ്കിലും അടുത്തു ചെന്നു ആശ്വസിപ്പിക്കട്ടെ- (വേഗത്തിൽ അടുത്തു ചെന്നു) മനസ്സോടും പറയുവാൻ ലജ്ജിക്കുന്നതു യുക്തം തന്നെ.

ആരണ്യക—(ലജ്ജയോടെ- വിചാരം) ഛെ:- ഛെ:-

ഇവളെല്ലാം കേട്ടുവല്ലൊ- എന്നാലിനി സ്പഷ്ടമാക്കുന്നതു തന്നെ യുക്തം- (കൈക്കു പിടിച്ചു പ്രകാശം) പ്രിയസഖി ! കോപിക്കരുതേ ! കോപിക്കരുതേ ! ലജ്ജയാണു ഇവിടെ തെററുകാരത്തി.

മനോരമ—(സന്തോഷത്തോടെ) തോഴി ! ഒട്ടും സംശയിക്കേണ്ട- മഹാരാജാവു നിന്നെ കണ്ടുവോ ഇല്ലയൊ എന്നു നേരു പറയു.

ആരണ്യക—(ലജ്ജയോടെ മുഖം താഴ്ത്തീട്ടു) എല്ലാം പ്രിയസഖി തന്നെ കേട്ടുവല്ലൊ.

മനോരമ—മഹാരാജാവു നിന്നെ കണ്ടുവെങ്കിൽ എന്നി ഒട്ടും വ്യസനിക്കേണ്ട- അവിടുന്നു തന്നെ നിന്നെ കാണാനുള്ള ഉപായം ചിന്തിക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കും.

ആരണ്യക—തോഴി ഇഷ്ടം കൊണ്ടു പറയുന്നതാണു ഇത - അല്ലയോ ഇഷ്ടതോഴി ! ദേവിയുടേ ഗുണമാകുന്ന ചങ്ങലകൊണ്ടു കെട്ടപ്പെട്ട ആ ദേഹത്തിന്നു ഇതെങ്ങിനെ ഉണ്ടാകും?

മനോരമ—(ചിരിച്ചിട്ടു) പുതിയ രസം അനുഭവിപ്പാൻ സമൎത്ഥനായ വണ്ടിന്നു താമരപ്പൊയ്കയോട അനുരാഗമുണ്ടെങ്കിലും പിച്ചകവള്ളി കണ്ടാൽ പിന്നെ അതു കിട്ടാതെ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന കാലമുണ്ടോ?

ആരണ്യക—സാധിക്കാത്തതു വിചാരിച്ചിട്ടു എന്താണു? ശരൽക്കാലത്തെ വെയിൽകൊണ്ടു ഏററവും തപിച്ചതായ എന്റെ അംഗങ്ങൾക്കു ഇപ്പോഴും ഉഷ്ണം വിട്ടൊഴിയുന്നില്ല.

മനോരമ—അല്ലയോ ലജ്ജാശീലേ ! ഈ അവസ്ഥയിലെത്തീട്ടും നീ യെന്നി മനസ്സിനെ മറച്ചു വെക്കുന്നതു ശരിയല്ല.

(ആരണ്യക മുഖം താഴ്ത്തുന്നു)

മനോരമ—അല്ലേ വിശ്വാസമില്ലാത്തവളേ! നീ എന്നു തന്നെ മാച്ചു വെച്ചിട്ട് എന്താണ്? രാവും പകലും ഒരുപോലെ ശ്വാസവ്യാജേന പുറത്തു വരുന്ന നിന്റെ അനുരാഗം, ഇടവിടാതെ തറെക്കുന്ന കാമശരങ്ങളുടെ ഝങ്കാരശബ്ദം പോലെ, സ്പഷ്ടമാകുന്നുണ്ടല്ലോ- (വിചാരം) അഥവാ ശകാരിപ്പാനുള്ള അവസരം ഇതല്ല - താമരയില പറിച്ചു ഇവളുടെ മാറത്ത ഇടട്ടെ- (എഴുനീററു കുളത്തിൽ നിന്നു താമരയില പറിച്ചു കൊണ്ടുവന്നു ആരണ്യകയുടെ മാറത്തു വെച്ചിട്ട്) തോഴി! ആശ്വസിക്കു! ആശ്വസിക്കു!

(അനന്തരം വിദൂഷകൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

വിദൂഷകൻ—തോഴർക്ക് ആരണ്യകയുടെ നേരെയുള്ള അനുരാഗം കലശൽതന്നെ- അതുനിമിത്തം രാജ്യകാര്യങ്ങളെല്ലാം വലിച്ചെറിഞ്ഞു അവളെ കാണ്മാനുള്ള ഉപായം തന്നെ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഇരിപ്പാണ്- അവളെ എവിടെയാണിപ്പോൾ കണ്ടു കിട്ടുന്നതാവോ? ആ കുളങ്ങര തന്നെ ചെന്നു അന്വേഷിച്ചു നോക്കട്ടെ- (ചുററി നടക്കുന്നു)

മനോരമ—(കേട്ടിട്ട്) കാലടിയൊച്ച കേൾക്കുന്നുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു- എന്നാൽ ഈ വാഴക്കൂട്ടം മറഞ്ഞു നിന്നു ആരാണിതെന്നു നോക്കുക തന്നെ.

(രണ്ടാളും അങ്ങിനെ ചെയ്തു നോക്കുന്നു)

ആരണ്യക—മഹാരാജാവിന്റെ സേവകനായ ആ ബ്രാഹ്മണനല്ലേ അതു?

മനോരമ—അല്ല! വസന്തകൻ തന്നെയാണോ? (സന്തോഷത്തോടെ - വിചാരം) അങ്ങിനെ തന്നെയായിരിക്കണം.

വിദൂഷകൻ—(നാലുപുറവും നോക്കീട്ട്) എന്താണി

പ്പോൾ ആരണ്യക എന്നത സത്യമായി ത്തന്നെ തീൎന്നുവോ?

മനോരമ—(പുഞ്ചിരിയോടെ) തോഴി! രാജവയസ്യനായ ബ്രാഹ്മണൻ നിന്നെ കുറിച്ചാണ പറയുന്നത- നല്ലവണ്ണം മനസ്സിരുത്തി കേൾക്ക.)

(ആരണ്യക ആഗ്രഹത്തോടും ലജ്ജയോടുംകൂടി കേൾക്കുന്നു.)

വിദൂഷകൻ—(ഉദ്വേഗത്തോടെ) അതികഠിനമായ കാമതാപത്തോടു കൂടിയ തോഴരുടെ ചപല വാക്ക കേട്ടു വാസവദത്ത, പത്മാവതി മുതലായ സകല ദേവിമാരുടേയും ഗൃഹങ്ങളിലെല്ലാം ചെന്ന അന്വേഷിച്ചു അവളെ കണ്ടു കിട്ടാതെ 'മുൻപ ഒരേം കുളങ്ങര വെച്ചാണല്ലൊ കണ്ടത' അവിടെ കൂടി നോക്കാമെന്നുവെച്ചു ഇങ്ങട്ടേക്ക പോന്നു- ഇവിടേയും നാസ്തി- എനിയിപ്പോൾ എന്താണ ചെയ്യേണ്ടത?.

മനോരമ—ഇഷ്ടതോഴീ! കേട്ടില്ലേ?.

വിദൂഷകൻ—(വിചാരിച്ചിട്ട) ഓ! ഉണ്ടു തന്നെ- തോഴര ഒന്ന കൂടി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ- "അവളെ അന്വേഷിച്ചിട്ടെങ്ങും കണ്ടില്ലെങ്കിൽ ആ കുളത്തിൽ നിന്ന അവളുടെ കരസ്പൎശംകൊണ്ട അതിസുഖകരങ്ങളായി ശീതളങ്ങളായ താമരയിലകൾ പറിച്ചുകൊണ്ടു വരണ" മെന്ന- എന്നാലത എങ്ങിനെയാണ അറിയേണ്ടതു?.

മനോരമ—എനിക്ക ഇതു തന്നെ അവസരം (അടുത്തു ചെന്ന വിദൂഷകൻറെ കൈക്ക പിടിച്ചു) വസന്തകാ! വരു ഞാൻ കാണിച്ചു തരാം.

വിദൂഷകൻ—(ഭയത്തോടെ) നീ ആൎക്കാണ കാണിച്ചു കൊടുക്കുന്നത? ദേവിക്കോ? ഞാൻ ഇപ്പോഴൊന്നും പറഞ്ഞില്ലേ!

മനോരമ—വസന്തകാ! ഒട്ടും ശങ്കിക്കേണ്ട - ആരണ്യക നിമിത്തം നിങ്ങളുടെ തോഴക്കു സംഭവിച്ച അവസ്ഥയെ നിങ്ങൾ വൎണ്ണിച്ചതിൽ ഇരട്ടിയായിരിക്കുന്നു മഹാരാജാവുനിമിത്തം എന്റെ പ്രിയസഖിക്കു സംഭവിച്ച അവസ്ഥ- ഇതാ നോക്കു! നോക്കു- (അടുത്തു ചെന്നു ആരണ്യകയെ കാട്ടിക്കൊടുക്കുന്നു)

വിദൂഷകൻ—(കണ്ടിട്ടു- സന്തോഷത്തോടെ) എന്റെ അദ്ധ്വാനം സഫലമായി- ഭവതിക്കു നല്ലതു വരട്ടെ.

(ആരണ്യക ലജ്ജയോടെ താമരയിലയെല്ലാം വലിച്ചെറിഞ്ഞു എഴുനീൽക്കുന്നു)

മനോരമ—ആൎയ്യവസന്തകാ! നിങ്ങളെ കണ്ടതുകൊണ്ടു തന്നെ പ്രിയസഖിയുടെ വ്യസനമെല്ലാം തീൎന്നു - അതുകൊണ്ടിതാ തന്നത്താനെ താമരയിലകളെല്ലാം വലിച്ചു കളയുന്നു - എന്നാലിതുകളെ ആൎയ്യൻ അംഗീകരിച്ചാലും.

ആരണ്യക—അല്ലേ പരിഹാസശീലേ! നീയെന്തിനാണു എന്നെ ലജ്ജിപ്പിക്കുന്നതു? (കുറച്ചു പിന്തിരിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.)

വിദൂഷകൻ—(വിഷാദത്തോടെ) താമര ഇലയെല്ലാം ഇവിടെ കിടക്കട്ടെ- നിന്റെ പ്രിയസഖി വല്ലാതെ ലജ്ജിച്ചിരിക്കുന്നുവല്ലോ- അതുകൊണ്ടു എങ്ങിനെയാണു ഇവർ തമ്മിൽ ചേരുവാൻ പോകുന്നതു?

മനോരമ—(കുറച്ചു ആലോചിച്ചു സന്തോഷത്തോടെ) വസന്തകാ! ഇങ്ങിനെ (ചെവിയിൽ പറയുന്നു)

വിദൂഷകൻ—നല്ലതു പ്രിയസഖി! നല്ലതു- (സാകാംക്ഷം) നിങ്ങൾ വേഷം കെട്ടുമ്പോഴേക്കു ഞാൻ തോഴരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരാം- (പോയി)

മനോരമ—കൊപനേ! എഴുനില്ക്ക- എഴുനില്ക്ക- ആ നാടകം അഭിനയിച്ചതു കഴിച്ചു ബാക്കിയുള്ളതു നമുക്ക അഭിനയിക്കണ്ടെ? വരു - കാൎയ്യരംഗത്തിലേക്ക തന്നെ പോകുക- (ചുററി നടന്നു നോക്കീട്ടു) ഇതാ കാൎയ്യരംഗം - അകത്തേക്ക കടക്കുക - (കടന്നു നൊക്കീട്ടു) എല്ലാം തെയ്യാറായിരിക്കുന്നു ദേവി വരേണ്ടുന്ന താമസമേയുള്ളു.

(അനന്തരം ദേവിയും സാംകൃത്യായനിയും ശാഢത പരിവാരങ്ങളും പ്രവേശിക്കുന്നു)

വാസവദത്ത—അമ്മേ! സ്വകാൎയ്യമായി നടന്ന ആൎയ്യപുത്രചരിത്രത്തെ അനുഭവിച്ചതുപോലെ നാടകമാക്കിയുണ്ടാക്കി, മുൻപു കാണാത്തതു പോലെ കാണുന്നതിനാൽ എനിക്ക അധിക കൌതുകത്തിന്ന ഇടവരുത്തിയ നിങ്ങളുടെ കവിത്വം അത്ഭുതം തന്നെ.

സാംകൃത്യായനി—ആയുഷ്മതി! ഇതിങ്ങിനെയായത ആശ്രയ ഗുണം തന്നെ- ആ നിമിത്തം നിസ്സാരമായ കാവ്യവും കേൾക്കുന്നവൎക്ക കൎണ്ണാനന്ദത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു- ആലോചിച്ചു നോക്കു:—

എന്തെങ്കിലും വലിയതായതിനോടു ചേൎന്നാ
ലേന്തീടുമമ്പൊടു മഹത്വമതില്ല വാദം
ദന്തീന്ദ്രമസ്തകമതിങ്കലണിഞ്ഞ ഭസ്മം
ചന്തത്തൊടൊത്തു വിലസുന്നതു കാണ്മതില്ലേ? ൧.

വാസവദത്ത—(പുഞ്ചിരിയോടെ) അമ്മേ! പൃഥ്വീഭൎത്താവു സകലത്തിനും നല്ലവനെന്ന അറിഞ്ഞതാണല്ലൊ- ആകട്ടെ, ഈ കഥകൊണ്ടു എന്താണ? അഭിനയം കാണുകതന്നെ.

സാംകൃത്യായനി—ശരി ഇന്ദീവരികേ! കാൎയ്യരംഗത്തിലേക്ക വഴി കാണിക്ക.

ഇന്ദീവരിക—ട്ടിനി! എഴുന്നള്ളാം- എഴുന്നള്ളാം.

(എല്ലാവരും ചുററി നടക്കുന്നു).

സാംകൃത്യായനി—(നോക്കീട്ട) കാഴ്ചരംഗത്തിൻെറ കാഴ്ച വിശേഷം തന്നെ.

ഓരോ മാതിരി രത്നജാലമതിനാൽ
മിന്നുന്ന പൊൻതൂണിൽ
ചേരും മൌക്തികമാലകൊണ്ടതിമനോ
ഹാരിത്വമാന്നങ്ങിനെ
പാരം നാകവരാംഗനാസദൃശമാ
രായുള്ള നാരീജനം
ചേരും നല്ലൊരു കാഴ്ചരംഗമിതഹോ
വിഷ്ണോർവിമാനോപമം ൧.

മനോരമയും ആരണ്യകയും—(അടുത്തു ചെന്നു) ഭട്ടിനി ജയിച്ചാലും ജയിച്ചാലും.

വാസവദത്ത—മനോരമേ! സന്ധ്യ കഴിഞ്ഞുവല്ലൊ വേഗത്തിൽ ചെന്നു വേഷം കെട്ടു.

രണ്ടാളും ദേവിയുടെ കല്പനപോലെ (പുറപ്പെട്ടു)

വാസവദത്ത—ആരണ്യകേ! എൻെറ ഈ മെയ്യാഭരണങ്ങളെക്കൊണ്ടു തന്നെ അണിയറയിൽ ചെന്നു നീ അലങ്കരിക്കു- (ശരീരത്തിൽനിന്നു ആഭരണങ്ങൾ അഴിച്ചു ആരണ്യകെക്കു കൊടുക്കുന്നു) മനോരമേ! നളഗിരിയെന്ന ആനയെ പ്പിടിച്ചതുനിമിത്തം സന്തോഷിച്ചു ആര്യപുത്രന്നു അച്ഛൻ കൊടുത്തിട്ടുള്ള ആഭരണങ്ങളെല്ലാം ഇന്ദീവരികയുടെ അടുക്കൽനിന്നു മേടിച്ചു നീയും അണിയറയിൽ ചെന്നു അലങ്കരിക്കു.

(മനോരമ ഇന്ദീവരികയുടെ അടുക്കൽനിന്നു ആഭരണങ്ങളൊക്കെ മേടിച്ചു ആരണ്യകയോടുകൂടി പൊയി.)

ഇന്ദീവരിക—പീഠമിതാ- ഇട്ടിനി എഴുന്നള്ളി ഇരിക്കാം.

വാസവദത്ത—(പീഠം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു) അമ്മയും ഇരിക്ക.

(രണ്ടാളും ഇരിക്കുന്നു).

* (അനന്തരം കഞ്ചുകി വേഷം കെട്ടി പ്രവേശിക്കുന്നു).

* കഞ്ചുകി—

* അന്തഃപുരത്തിനൊരു നല്ല നടപ്പുവെച്ചേൻ
* ചിന്തിക്കിൽ ഞാനിടയിടെ സ്ഖലനം തട്ടാതെൻ.
* ഏന്തീട്ടു ദണ്ഡമധുനാ ജരയാൽ കഴങ്ങി
* ട്ടെന്തന്നുരാനൊട്ടു സമതാ മിയന്നുകൊണ്ടേൻ ൩.

* "നാളെ നമുക്കു ഉദയനോത്സവമാകുന്നു - അതു
* കൊണ്ടു നിങ്ങളെല്ലാവരും ഉത്സവാനുരൂപവേഷന്മാരാ
* യ പരിജനങ്ങളോടുകൂടി മദനോദ്യാനത്തിൽ വരണം"
* എന്നു അന്തഃപുരത്തിൽ ചെന്നു പറയുവാൻ സകല
* ശത്രുസൈന്യങ്ങളേയും ജയിച്ചു യഥാർത്ഥനാമത്തോടുകൂ
* ടിയ മഹാസേനമഹാരാജാവു എന്നോടു കല്പിച്ചിട്ടുണ്ടാ
* യിരുന്നു.

സാംകൃത്യായനി—(കഞ്ചുകിയെ ചൂണ്ടി കാണിച്ചു) രാജപുത്രി! നാടകം തുടങ്ങി-ഇതാ നോക്കു.

* കഞ്ചുകി—പരിജനങ്ങളോടു കൂടി പോകണമെന്നു
* മാത്രം പറഞ്ഞാൽ മതി- ആഭരണങ്ങൾ അണിഞ്ഞിട്ടെ
* ന്നു പറയേണ്ടതില്ല- എന്തെന്നാൽ.

* കാലിൽ പൊന്നിൻചിലമ്പും, ഉദനിനമിയ
* ന്നോരരഞ്ഞാണരെക്കും,
* ചേലൊക്കും മുത്തുമാലാരുചി മുലയിണയിൽ,
* കൈകളിൽ കങ്കണൌഘം,

* ഈ അടയാളമുള്ള വരികൾ അന്തർന്നാടകമാകുന്നു.

തോളിൽ തോൾപ്പൂട്ടു,മെന്നല്ലണി ചികുരമതിൽ
സ്വസ്തികം, തോട കാതിൽ
ചാലേ ചേൎന്നിട്ടു കാണുന്നിതു നൃപതരുണീ
ദാസിമാൎക്കൊക്കെയൊപ്പം ൯.

ഇവിടെ വിശേഷവിധിയായിട്ടു ഒന്നും പ്രവൎത്തിക്കേണ്ടതില്ല- സ്വാമിയുടെ കല്പനയാണെന്നുമാത്രം വിചാരിച്ചാണ ഞാൻ പുറപ്പെട്ടത- എന്നി കല്പന പറഞ്ഞിട്ടു രാജപുത്രിയോടും അറിയിക്കാം- (ചുററി നടന്നു നോക്കീട്ടു) വാസവദത്തയിതാ വീണ കയ്യിലെടുത്തിട്ടുള്ള കാഞ്ചനമാലയോടുകൂടി സംഗീതശാലയിലേക്കു പോയി കഴിഞ്ഞു- വാസവദത്തയോടു ചെന്നു പറയുക തന്നെ- (ചുററി നടക്കുന്നു).

(അനന്തരം വാസവദത്തയുടെ വേഷം കെട്ടി പീഠത്തിന്മേൽ ഇരുന്നിട്ടു ആരണ്യകയും, വീണ കയ്യിലെടുത്ത കാഞ്ചനമാലയും പ്രവേശിക്കുന്നു).

ആരണ്യക—അല്ലേ! കാഞ്ചനമാലേ വീണാചാൎയ്യൻ എന്താണ പിന്നെ ഇപ്പോഴും താമസിക്കുന്നതു?.

കാഞ്ചനമാല—അദ്ദേഹം ഒരു ഭ്രാന്തനെ കണ്ടെത്തി- അവൻെറ വാക്കുകേട്ടു അത്ഭുതപ്പെട്ടു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു നിൽക്കുകയാണ.

വാസവദത്ത—(കൈകൊട്ടി ചിരിച്ചിട്ടു) അവനോടു പറഞ്ഞു നിൽക്കുന്നതു തരക്കേടില്ല - തനിക്കു ചേൎന്ന വരോടല്ലെ താൻ ചേരുകയുള്ളു- ഇവിടെ രണ്ടാളും കമ്പക്കാർ തന്നെ.

സാംകൃത്യായനി—രാജപുത്രിയോടു സദൃശമായിരിക്കുന്ന ഇവളുടെ വേഷം കാണുമ്പോൾ ഭവതിയെ നിശ്ചയമായി, വേഷം കെട്ടിയവളാണ എന്നു തോന്നിപ്പോകും.

കഞ്ചുകി—(അടുത്തു ചെന്നു) രാജപുത്രി! "നമുക്കു നാളെ വീണവായിച്ചു കേൾക്കണം. അതുകൊണ്ടു ഭവതി പുതുതായ കമ്പികെട്ടിയ ഘോഷവതിയെന്ന വീണയോടുകൂടി തെയ്യാറായിരിക്കണം" എന്നു മഹാരാജാവു കല്പിച്ചയച്ചിരിക്കുന്നു.

ആരണ്യക—അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ വീണാചാൎയ്യനെ വേഗം പറഞ്ഞയക്കു.

കഞ്ചുകി—ഇതാ ഞാൻ വത്സരാജാവിനെ പറഞ്ഞയക്കാം. (പോയി)

ആരണ്യക—കാഞ്ചനമാലേ! എന്റെ ഘോഷവതിയെന്ന വീണ എടുത്തു കൊണ്ടുവരു. അതിന്റെ കമ്പിയെല്ലാം പരിക്ഷിച്ചു നോക്കട്ടെ.

(കാഞ്ചനമാല വീണ കൈക്കൽ കൊടുക്കുന്നു)

(ആരണ്യക വീണ മടിയിൽ വെച്ചു മീട്ടി നോക്കുന്നു)

(അനന്തരം വത്സരാജാവിന്റെ വേഷം കെട്ടിയ മനോരമ പ്രവേശിക്കുന്നു)

മനോരമ—(വിചാരം) മഹാരാജാവു എന്താണാവോ താമസിക്കുന്നതു? വസന്തകൻ പറഞ്ഞില്ലെന്നു വരുമോ? അതല്ല, ദേവിയെ ഭയപ്പെട്ടിട്ടായിരിക്കുമോ? എന്തായാലും ഇപ്പോൾ വന്നുവെങ്കിൽ രസം പിടിക്കുമായിരുന്നു.

(അനന്തരം രാജാവും
മൂടിപ്പുതച്ചു വിദൂഷകനും പ്രവേശിക്കുന്നു)

രാജാവു—

മുന്നേപ്പോലേ യതിപ്പോളുഷ്ണകരനെനി
ക്കേകിടുന്നില്ല താപം

പിന്നോ ച്ചുണ്ടിന്നു പാരം ശ്വസിതനിരകളാൽ
ചൂടു തട്ടുന്നുമില്ല
എന്നല്ലാ ചിത്തശ്ശൂന്യത്വവു, മഴലതിയാ
യില്ല ദേഹത്തിനും മേ
യിന്നിപ്പോൾ താപമേറ്റം കുറുകി മമ മനോ
രാജ്യമോൎത്തിട്ടുതന്നേ ൭

സഖേ! "ഇന്നു രാത്രി ഞങ്ങൾ ഉദയനചരിതം എന്നൊരു നാടകം ദേവിയുടെ മുൻപാകെ വെച്ചു അഭിനയിപ്പാൻ പോകുന്നു - അതിൽ ആരണ്യക വാസവദത്തയുടേയും ഞാൻ വത്സരാജാവിന്റേയും വേഷം കെട്ടുന്നതാണ- ആ ചരിതം കൊണ്ടു എല്ലാം പഠിപ്പിക്കാം- അപ്പോൾ ഇവിടെ വന്നു താൻതന്നെ തന്റെ വേഷമെടുത്തു സമാഗമമഹോത്സവത്തെ അനുഭവിച്ചാലും- എന്റെ പ്രിയസഖിയെ മഹാരാജാവു കാണാതെ ഭദ്രമായി സൂക്ഷിച്ചുവരുന്ന സ്ഥിതിക്കു കൂടിക്കാഴ്ചക്കു ഇതുതന്നെ ഉപായം" എന്നു മനോരമ പറഞ്ഞതു സത്യം തന്നെയായിരിക്കാം.

വിദൂഷകൻ—ഈ മനോരമ എന്നെ വിശ്വസിക്കാത്ത പക്ഷം, അവൾ തന്നെ ഇവിടത്തെ വേഷം കെട്ടി നിൽക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കും- അടുത്തു ചെന്നു അന്വേഷിക്കു.

രാജാവു—(മനോരമയുടെ അടുക്കൽ ചെന്നു) മനോരമേ! വസന്തകൻ പറഞ്ഞതു സത്യം തന്നെ.

മനോരമ—സ്വാമി! സത്യം തന്നെ- ഈ ആഭരണമെല്ലാം അണിഞ്ഞു കൊൾക (ആഭരണങ്ങൾ അഴിച്ചു രാജാവിന്നു കൊടുക്കുന്നു)

(രാജാവു അണിയുന്നു)

വിദൂഷകൻ—ഈ രാജാക്കന്മാരെ ഇങ്ങിനെ ദാസികൾ കൂടി തുള്ളിക്കുന്നുവല്ലൊ- അമ്പോ! കാൎയ്യത്തിന്റെ ഒരു ഗൌരവം!

രാജാവു—(ചിരിച്ചിട്ട) വികൃതി! പരിഹസിപ്പാനുള്ള സമയം ഇതല്ല- പതുക്കെ ചിത്രശാലയിൽ ചെന്നു മനോരമയോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ അഭിനയം കണ്ടിരുന്നോളൂ.

(രണ്ടാളും അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നു)

* ആരണ്യക—കാഞ്ചനമാലേ! ഞാനൊന്നു ചൊ
* ദിപ്പാൻ ഭാവിക്കുന്നു.
* രാജാവു—ഇതെന്തു ഉദ്ദേശമാണെന്നു കേൾക്കുക
* തന്നെ- (മനസ്സിരുത്തി കേൾക്കുന്നു)
* കാഞ്ചനമാല—ഭർത്തൃദാരികേ! ചോദിച്ചോളൂ.
* ആരണ്യക—"വീണവായനകൊണ്ടു എന്നെ സ
* ന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതായാൽ വത്സരാജാവിനെ ചങ്ങലയി
* ൽ നിന്നു വിട്ടയക്കാം" എന്നു അച്ഛൻ പറഞ്ഞതു സ
* ത്യംതന്നെയോ?
* രാജാവു—(തിര നീക്കി പ്രവേശിച്ചു സന്തോഷത്തോ
* ടെ വസ്ത്രാഗ്രത്തിൽ കെട്ടിടുന്നു) ഇതിങ്ങിനെ തന്നെ-
* എന്താണു സംശയം.

* പ്രദ്യോതനന്ദനം വീണാ
* വിദ്യയാൽ ചെത്തു കൊണ്ടു ഞാൻ
* സദ്യോ ഹരിക്കുവാൻ നോക്കാ
* മദ്യ വാസവദത്തയേ ൩.

വാസവദത്ത—(വേഗത്തിൽ എഴുനീററ) ആര്യപുത്രൻ ജയിച്ചാലും, ജയിച്ചാലും.

രാജാവു—(വിചാരം) അല്ലാ- ദേവിക്കു എന്നെ മനസ്സിലായെന്നു വരുമോ?

സാംകൃത്യായനി—(പുഞ്ചിരിയോടെ) രാജപുത്രി! ഒട്ടും ഭ്രമിക്കേണ്ട- ഇതു നാടകമാണ്.

രാജാവു—(സന്തോഷത്തോടെ വിചാരം) ആവൂ- ഇപ്പോൾ ശ്വാസം നേരെയായി.

വാസവദത്ത—(ലജ്ജയോടെ പുഞ്ചിരി പൂണ്ടിരുന്നിട്ടു) അല്ലാ! ഇതു മനോരമയാണൊ? ഞാൻ ആൎയ്യപുത്രനെന്നു തന്നെ വിചാരിച്ചു പോയി- നല്ലതു മനോരമേ! നല്ലത- അഭിനയിച്ചത അസ്സലായി.

സാംകൃത്യായനി—മനോരമ ഭവതിയെ ഭ്രമിപ്പിച്ചതു കാരമല്ല- നോക്കു.

കണ്ണിന്നുത്സവമായ രൂപവുമഹോ
ശോഭിച്ചൊരാ വേഷവും
തിണ്ണം മത്തഗജത്തൊടൊത്ത നടയും
പ്രത്യേകമാ സ്സ്വഭാവവും
ദണ്ഡംവിട്ടൊരു ലീലയും ജലധരാ
രാവോപമധ്വാനവും
വണ്ണിക്കേണ്ടവിധം നടിച്ചിവളിതാ
വത്സേശനെ കാട്ടിനാൾ ൧.

വാസവദത്ത—അല്ലേ ഇന്ദീവരികെ! ചങ്ങലയിൽ പെട്ടിട്ടുള്ള ആൎയ്യപുത്രനാണ എന്നെ വീണവായന അഭ്യസിപ്പിച്ചത- അതുകൊണ്ട ഈ ദേഹത്തെ നീലോല്പലമാല കൊണ്ടു ചങ്ങല വെക്കണം- (തലയിൽ നിന്നു നീലോല്പലമാലയെടുത്തു കൊടുക്കുന്നു)

ഇന്ദീവരിക അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ടു പിന്നെ
അവിടെ തന്നെ വന്നിരിക്കുന്നു)

* ആരണ്യക—കാഞ്ചനമാലേ! പറയൂ- പറയൂ- "വ
* ത്സരാജാവ എന്നെ വീണവായിച്ചു സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന
* തായാൽ നിശ്ചയമായി ചങ്ങലയിൽ നിന്നു വിട്ടയ
* ക്കാം" എന്നു അച്ഛൻ പറഞ്ഞതു, പരമാൎത്ഥം തന്നെയൊ?
* കാഞ്ചനമാല—ഭൎത്തൃദാരികേ! സത്യമാണ- വത്സ
* രാജാവിന്നു ഭവതിയെ കുറിച്ചു ബഹുമാനം ജനിക്കത്ത
* ക്കവണ്ണം പ്രവൎത്തിച്ചാലും.

* രാജാവു—നാം ആഗ്രഹിച്ചതിനെ കാഞ്ചനമാല
* യെടുത്തിട്ടുവല്ലൊ.

* ആരണ്യക—എന്നാൽ ഞാൻ മനസ്സുവെച്ചു വീ
* ണ വായിക്കാം (താളം പിടിച്ചുകൊണ്ടു പാടുന്നു)

* ഘനമാം ബന്ധനമാരെന്നൊരു
* വാനിനെ നോക്കീട്ടു രാജഹംസമിതാ
* വനിതയൊടൊത്തു നിജാലയ
* മാനസമതിലെത്തുവാൻ കൊതിക്കുന്നു ൯.

(വിദൂഷകൻ ഉറങ്ങുന്നതായി നടിക്കുന്നു)

മനോരമ—(കൈകൊണ്ടു ഉന്തി വിളിച്ചിട്ടു) വസ
ന്തകാ! നോക്കു എന്റെ പ്രിയസഖിയിതാ അഭിനയി
ക്കുന്നു.

വിദൂഷകൻ—(ദ്വേഷ്യത്തോടെ) എടി! ചെലയാടി
മകളേ! നീ കൂടി ഉറങ്ങാൻ സമ്മതിക്കയില്ലെന്നൊ? തൊ
ഴര ആരണ്യകയെ കണ്ടതു മുതല്ക്കു ഞാനദ്ദേഹത്തോടുകൂ
ടി രാവും പകലും ഉറക്കം ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കയാണ- എനി
മരെറങ്ങാൻ പോയി കിടന്നുറങ്ങട്ടെ- (പോയി കിടക്കുന്നു)

* (ആരണ്യക പിന്നേയും പാടുന്നു)

* അധുനാ നവരാഗത്തൊടു
* മധുകരികാ വാമമായ കാമത്താൽ
* അല്ലൽ പ്പെട്ടിട്ടേററം
* വല്ലഭനെ കാണ്മവാൻ കൊതിക്കുന്നു ൰.

* രാജാവു—(കേട്ടു ഉടനെ വേഗത്തിൽ അടുത്തു
* ചെന്നു) നല്ലതു രാജപുത്രി! നല്ലത- അമ്പ! പാട്ടും
* താളവും വിശേഷം തന്നെ- എന്തെന്നാൽ,

വ്യക്തം വ്യഞ്ജനധാതു പത്തുവിധമായ്
ചൊല്ലുന്നതും പാക്കിലി
ന്നത്തൊഴിൽ ദ്രുതമദ്ധ്യലംബിതകളായ്
സ്പഷ്ടങ്ങളാം താളങ്ങളും
ഗോപുഛം മുതലായ മൂന്നു യതിയും
വേണ്ടും ക്രമം പൂണ്ടുതേ
സത്ത്വൈരഘങ്ങളിയന്ന വാദ്യവിധിയും
മൂന്നത്ര കാണുന്നിതാ ൧൦.

ആരണ്യക—(വീണയോടുകൂടി പീഠത്തിന്മേൽ നിന്നു എഴുനീററു രാജാവിനെ ആഗ്രഹത്തോടേ നോക്കികൊണ്ടു) ഉപാദ്ധ്യായാ! നമസ്കാരം.

രാജാവു—(പുഞ്ചിരിയോടെ) ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നതു ഭവതിക്കു ഉണ്ടായി വരട്ടെ.

കാഞ്ചനമാല(ആരണ്യകയുടെ പീഠം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു) ഉപാദ്ധ്യായൻ ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കു.

രാജാവു—(ഇരുന്നിട്ടു) എന്നി രാജപുത്രിയെവിടെയാണു ഇരിക്കുന്നതു?

കാഞ്ചനമാല—(പുഞ്ചിരിയോടെ)നിങ്ങളിപ്പോൾതന്നെയാണല്ലൊ ഭത്തൃദാരികയെ വിദ്യാമാനം കൊണ്ടു സന്തോഷിപ്പിച്ചതു- അതിനാൽ ഉപാദ്ധ്യായന്റെ പീഠത്തിന്മേൽ തന്നെ ഇവളിരിപ്പാൻ യോഗ്യയാണു?

രാജാവു— അർദ്ധാസനത്തിന്മേൽ തന്നെ ഇവളിരിക്കട്ടെ- രാജപുത്രീ! ഇരിക്കു.

(ആരണ്യക കാഞ്ചനമാലയെ നോക്കുന്നു)

കാഞ്ചനമാല—(പുഞ്ചിരിയോടേ) ഭത്തൃദാരികേ! ഇരിക്കു- എന്താണു തരക്കേട- ഭവതി പ്രധാനശിഷ്യത്തിയല്ലെ.

(ആരണ്യക ലജ്ജയോടേ ഇരിക്കുന്നു)

വാസവദത്താ—(ലജ്ജയോടെ) അമ്മയുടെ കാവ്യകല്പന കുറെ കവിഞ്ഞിരിക്കുന്നു- ഞാനൊരുകാലത്തു ആൎയ്യപുത്രനോടുകൂടി ഒരു പീഠത്തിന്മേൽ ഇരിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടില്ലല്ലൊ.

* രാജാവു—രാജപുത്രി! എനിയും കേൾപ്പാൻ മോ
* ഹമായിരിക്കുന്നു- വീണ വായിക്കു.
* ആരണ്യക—(പുഞ്ചിരിയോടെ) കാഞ്ചനമാലേ! വ
* ളരെ നേരം വീണവായിച്ചതുനിമിത്തം എനിക്കു ക്ഷീ
* ണമായിരിക്കുന്നു- ഇപ്പോൾ ശരീരമെല്ലാം വല്ലാതെ ഇ
* രിക്കുന്നതിനാൽ വായിപ്പാൻ ഞെരുക്കമാണു.
* കാഞ്ചനമാല—ഉപാദ്ധ്യായാ! ഭർത്തൃദാരിക വല്ലാ
* തെ ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്നു- കവിൾത്തടത്തിൽ വിയൎപ്പൊ
* ടുകൂടിയ ഇവളുടെ കൈകകളിതാ വിറെക്കുന്നു- നോക്കു-
* അതുകൊണ്ടു കുറച്ചു നേരം ആശ്വസിക്കട്ടെ.
* രാജാവു—കാഞ്ചനമാലേ! പറഞ്ഞതു ശരിയാണു.
* (കൈകൊണ്ടു പിടിപ്പാൻ ഭാവിക്കുന്നു)
* (ആരണ്യക കൈ കുതറുന്നു)

വാസവദത്താ—(അസൂയയോടെ) അമ്മേ! ഇതും കുറെ അതിരു കവിഞ്ഞിട്ടുതന്നെയാണു ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതു- കാഞ്ചനമാലയുടെ ഈ ഉപായംകൊണ്ടു എന്നെ വഞ്ചിക്കേണ്ട.

സാംകൃത്യായനി—കാവ്യം ഇങ്ങിനെയായിരിക്കുന്നതു സാധാരണയാണു.

* ആരണ്യക—(കോപിച്ചപോലെ) പോ! കാഞ്ചനമാ
* ലെ പോ- നീ എനിക്കു ഇഷ്ടയല്ല.
* കാഞ്ചനമാല—(പുഞ്ചിരിയോടെ)ഞാനിവിടെ നി
* ൽക്കുന്നതുകൊണ്ടാണു നിണക്കു ഇഷ്ടയല്ലെങ്കിൽ പോ
* യിക്കളയാം- (പോയി)

* ആരണ്യക—(സംഭ്രമത്തോടെ) കാഞ്ചനമാലേ
* നിൽക്കു- നിൽക്കു- ഇതാ ഇദ്ദേഹം കൈ പിടിക്കുന്നു.

* രാജാവ—(ആരണ്യകയുടെ കൈ പിടിച്ചിട്ട)

* പെട്ടന്നാമഞ്ഞുനീരേററൊരു കമലമതിൻ
* മൊട്ടുതാനോ യിതല്ലി
* ന്നൊട്ടും വൈലാററിടാതുള്ളിതിനുഷ്ണമി പെട്ട
* ന്നായതൊട്ടാ സമതാം
* ചുട്ടീടും ചന്ദ്രനുണ്ടോ നഖഹിമകരനായ്
* മഞ്ഞു പാരം പൊഴിക്കു
* ന്നൊട്ടീടും വേപ്പുനീരാമമൃതമിതു വമി
* ക്കുന്നതാണില്ല വാദം ൧൧.
* അതുമാത്രമല്ല.
* ചെറുതാം പവിഴക്കൊടിയുടെ
* ചാരുത കട്ടോരു തന്റെ കയ്യാലേ
* പരിചിന്നോട് രാഗമതെൻ
* കരളിൽ കെല്പോട്ട ചേർത്തു നീയിപ്പോഠം ൧൨.

ആരണ്യക—(സ്വൽവിശേഷത്തെ നടിച്ച) ഛേ:- ഛേ:- ഈ മനോരമയെ തൊട്ടിട്ട എന്റെ ശരീരത്തിനെല്ലാം അനത്ഥമായിരിക്കുന്നുവല്ലൊ.

വാസവദത്താ—(വേഗത്തിൽ എഴുനീററ) അമ്മേ! നോക്കു! എനിക്കു ഈ വ്യാജപ്രവൃത്തി കാണ്മാൻ പ്രയാസമാണ.

സാംകൃത്യായനി—രാജപുത്രി! ഈ ഗാന്ധവ്വ വിവാഹം ധമ്മശാസ്ത്രപ്രകാരമുള്ളതല്ലേ? എന്നാണിവിടെ ലജ്ജിപ്പാനുള്ളത? വിശേഷിച്ച ഇതു നാടകവുമാണല്ലൊ- അതുകൊണ്ടു രസഭംഗം ചെയ്തു ഇടയിൽ പോയിക്കളയുന്നതു ഭംഗിയല്ല.

(വാസവദത്താ ചുററി നടക്കുന്നു)

ഇന്ദീവരിക—(കണ്ടിട്ടു) ഭട്ടിനീ! വസന്തകൻ ചിത്രശാലയുടെ വാതുക്കൽ കിടന്നുറങ്ങുന്നുണ്ടു.

വാസവദത്താ—(സൂക്ഷിച്ചു നോക്കീട്ടു) ഓ! ഇതു വസന്തകൻ തന്നെ- (ആലോചിച്ചിട്ടു) രാജാവും ഇവിടെ ഉണ്ടായിരിക്കണം- എന്നാൽ ഉണർത്തീട്ടു ഇദ്ദേഹത്തോടു അന്വേഷിക്കുക തന്നെ- (ഉണർത്തുന്നു)

വിദൂഷകൻ—(ഉറക്കപ്പിച്ചോടുകൂടി വേഗം എഴുനീററു നോക്കീട്ടു) മനോരമേ! തോഴര അഭിനയം കഴിച്ചു വന്നുവോ? അതല്ല, അഭിനയിക്കുന്നതേ ഉള്ളു.

വാസവദത്താ—(വിഷാദത്തോടെ) അല്ലാ! ആര്യപുത്രനാണ അഭിനയിക്കുന്നതു? മനോരമ ഇപ്പോഴെവിടെയാണ?

വിദൂഷകൻ—അവൾ ചിത്രശാലയിലുണ്ടു.

മനോരമ—(ഭയത്തോടെ വിചാരം) ദേവിയെന്നു മനസ്സിൽ കരുതിയാണ ചോദിച്ചതു- ഈ വിഡ്ഢി ബ്രാഹ്മണക്കുട്ടി മറെറാന്നു ധരിച്ചു എല്ലാം അപകടമാക്കി തീർത്തുവല്ലോ.

വാസവദത്താ—(കോപത്തോടെ ചിരിച്ചിട്ടു) നല്ലതു മനോരമേ! നല്ലതു- നിന്റെ അഭിനയം അസ്സലായി.

മനോരമ—(പേടിച്ചു വിറച്ചു കാൽക്കൽ ചെന്നു വീണിട്ടു) ഭട്ടിനീ! ഞാനിവിടെ തെററുകാരത്തിയല്ല- ഈ വികൃതി ആഭരണങ്ങളെല്ലാം തട്ടിപ്പറിച്ചു വാതുക്കൽ എന്നെ തടഞ്ഞു നിർത്തിക്കളഞ്ഞു- ഈ വിദ്വാന്റെ ലഹളകൊണ്ടു ഞാൻ പിന്നെ നിലവിളിച്ചതു ആരും തന്നെ കേട്ടുമില്ല.

വാസവദത്താ—എടീ! എഴുനീൽക്ക- എല്ലാം എന

സ്സിലായി- ആരണ്യകാവൃത്താന്തമാകുന്ന നാടകത്തിൽ സൂത്രധാരൻ വസന്തകൻ തന്നെ.

വിദൂഷകൻ—നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ചു നോക്കു- ആരണ്യക എവിടെയാണ്? വസന്തകനെവിടെയാണ്?

വാസവദത്ത—ഇദ്ദേഹത്തെ പിടിച്ചു കെട്ടിക്കൊണ്ടു വരു- ഈവിദ്വാന്റെ നാടകമൊന്നു കാണാമല്ലൊ.

മനോരമ—(വിചാരം) ആവൂ! ഇപ്പോൾ ആശ്വാസമായി· (പ്രകാശം) (വിദൂഷകനെ കൈകൾ പിടിച്ചു കെട്ടുന്നു) വികൃതി! അപകടം കാണിച്ചതിന്റെ ഫലം അനുഭവിക്കൂ.

വാസവദത്ത—(സംഭ്രമത്തോടെ അടുത്തുചെന്നു) ആര്യപുത്രാ! ഈ അമംഗലം കലാശിച്ചു- (കാലിൽനിന്നു നീലോല്പലമാല യഴിച്ചു കളഞ്ഞു കുറച്ചു പുഞ്ചിരിയോടേ) മനോരമയാണെന്നുവെച്ചു നീലോല്പലമാലകൊണ്ടു കെട്ടിയതിനെ ആര്യപുത്രൻ ക്ഷമിക്കണേ!

(ആരണ്യക ഭയത്തോടെ മാറി നിൽക്കുന്നു)

രാജാവ—വേഗത്തിൽ എഴുനീറ്റു വിദൂഷകനേയും മനോരമയേയും കണ്ടിട്ടു (വിചാരം) അല്ലാ! ദേവിക്കു എന്നെ മനസ്സിലായിപ്പോയോ? (ലജ്ജയെ നടിക്കുന്നു)

സാംകൃത്യായനി—(എല്ലാവരെയും നോക്കീട്ടു പുഞ്ചിരിയോടേ) ആകപ്പാടെ ഈ നാടകം മറെറാരു വിധമായി കലാശിച്ചുവോ? എന്നാ ഈയുള്ളവൾക്കു ഇവിടെ ഇരിക്കുന്നതു വെടിപ്പില്ല. (പോയി)

രാജാവ—(വിചാരം) ഈ മാതിരി കോപം വിശേഷവിധിതന്നെ- ഇവിടെ സമാധാനമാക്കുവാൻ ഞെരുക്കമാണെന്നു തോന്നുന്നു- (വിചാരിച്ചിട്ടു) ഇങ്ങിനെ ചെയ്യാം- (പ്രകാശം) ദേവി! കോപത്തെ ഉപേക്ഷിക്കൂ.

വാസവദത്താ—ആൎയ്യപുത്രാ! ആരാണവിടെ കോപിച്ചിരിക്കുന്നതു?

രാജാവ—അല്ലാ! ഭവതി കോപിച്ചിട്ടില്ലെന്നോ?

പാൎത്താൽ സ്നിഗ്ദ്ധതനോക്കിനേറുകിലുമി
 ന്നാരുണ്യമാൎന്നു ഭ്രൂലോം
നേത്രം, വാക്കിടറുന്ന തേ മധുരമാ
 ണെന്നാകിലും വല്ലഭേ!
അത്യന്തം കുചകമ്പനേന നെടുവീ
 ൎപ്പുണ്ടെന്നതും സ്പഷ്ടമാ
യുൾത്താരിങ്കലടക്കിവെക്കിലുമഹോ
 കോപം പുറത്തായിതാ ൧൩.

(കാൽക്കൽ വീണിട്ട) പ്രസാദിക്കണേ! പ്രസാദിക്കണേ.

വാസവദത്താ—ആരണ്യകേ നീ കോപിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു വെച്ചു ആൎയ്യപുത്രനിതാ "പ്രിയേ പ്രസാദിക്കണേ" എന്നു പറഞ്ഞു പ്രസാദിപ്പിക്കുന്നു- അതുകൊണ്ടു അടുത്തുവാ (കൈ കൊണ്ടു പിടിച്ചു വലിക്കുന്നു)

ആരണ്യക—(ഭയത്തോടെ) ഭട്ടിനീ എനിക്കൊന്നും അറിവില്ല.

വാസവദത്താ—ആരണ്യകേ നീ യെന്താണു അറിയില്ലേ? ഇപ്പോൾ നിണക്കു അറിയിച്ചു തരാം- ഇന്ദീവരികേ ഇവളെ പിടിച്ചു കെട്ടു.

വിദൂഷകൻ—ഇന്നു കൌമുദീമഹോത്സവത്തിൽ ഭവതിയുടെ സന്തോഷത്തിന്നു വേണ്ടിയാണു തോഴര നാടകം അഭിനയിച്ചതു.

വാസവദത്താ—നിങ്ങളുടെ ഈ ഗോഷ്ഠി കണ്ടിട്ടു എനിക്കു ചിരിയാണു വരുന്നതു.

രാജാവ്—ദേവി! മറ്റൊന്നും ശങ്കിക്കേണ്ട.

എന്തിന്നോ ചില്ലിയുല്ലളിച്ചിത വെറുതെ
    ലലാടതടവിന്നങ്കമാകെ
ന്നൊന്നിന്നാകുന്ന കാററാലിളകിയൊരു ജപാ
    കാന്തി ചുണ്ടിന്നുമിപ്പോൾ
എന്തീടും കമ്പമൊക്കും കുചയുഗമതിനാൽ
    താന്തമായ് മദ്ധ്യമേററം
കാന്തേ! കോപം ത്യജിക്കൂ കുതുകമതു നിന
    ക്കേകുവാൻ ക്രീഡചെയ്യേൻ. ൧൪.

ദേവി! പ്രസാദിക്കണേ- പ്രസാദിക്കണേ- (കാൽക്കൽ വീഴുന്നു)

വാസവദത്ത—എഴീ! നാടകമവസാനിച്ചു- ഞാക ണൊക്കു തന്നെ പോകുക- (പോയി)

രാജാവ്—(നോക്കീട്ട്) അല്ലാ! ദേവി പ്രസാദിക്കാതെ തന്നെ പോയിക്കഴിഞ്ഞുവോ?

മെത്തും കോപേന വേർത്തിട്ടിളകിയ പുരിക
    ത്തോടു ചേർന്നുള്ള ദേവി
വക്ത്രത്തെയും, ഭയത്തോടധികമിടറിയോ
    ടുന്ന മാൻകുട്ടിതന്റെ
നേത്രത്തോടൊത്ത കണ്ണോടൊരു ദയിതതമാ
    വക്ത്രവും, പാർത്തു മുന്നിൽ
ചീർത്തീടും പേടിയും മേ കുതുകവുമധുനാ
    ഹൃത്തിൽ വന്നെത്തിടുന്നു ൧൫.

എന്നിയിപ്പോൾ കിടപ്പറയിൽ ചെന്നു ദേവിയെ പ്രസാദിപ്പിക്കുവാൻ എന്താണു വഴിയെന്നു നോക്കട്ടെ.

(എല്ലാവരും പോയി)

(ഇങ്ങിനെ മൂന്നാമങ്കം)

നാലാമങ്കം.

(അനന്തരം മനോരമ പ്രവേശിക്കുന്നു)

മനോരമ—(വ്യസനത്തോടെ) അമ്പോ! ദേവിയുടെ ഒരു കോപത്തിന്റെ ശക്തി നോക്കു- ഇത്ര കാലമായിട്ടും, കെട്ടിയിട്ടിട്ടുള്ള പ്രിയസഖിയായ ആരണ്യകയുടെ നേരെ ദയ തോന്നുന്നില്ലല്ലൊ- (കണ്ണുനീരോടെ) ആ പാവത്തിനു താൻ ബന്ധനത്തിൽ പെട്ടതുകൊണ്ട ശാത്ര വ്യസനമില്ല - സ്വാമിയെ കാണ്മാൻ കഴിയാത്തതുകൊണ്ടാണ അധികമായിട്ടുള്ള പശ്ചാത്താപം- ഇങ്ങിനെയുള്ള ദുഃഖത്താൽ ആത്മഹത്തി ചെയ്വാൻ പുറപ്പെട്ട അവളെ ഇപ്പോൾ ഒരുവിധേന ഞാൻ തടുത്തു നിറുത്തി ഈ വൎത്തമാനമെല്ലാം സ്വാമിയോട അറിയിപ്പാൻ വസന്തകനെ എല്ലിച്ചാണ പോന്നത.

(അനന്തരം കാഞ്ചനമാല പ്രവേശിക്കുന്നു)

കാഞ്ചനമാല—ഇതയെല്ലാമന്വേഷിച്ചിട്ടും സാംകൃത്ത്യായനിയമ്മയെ കണ്ടില്ലല്ലൊ- (നോക്കീട്ട) ഈ മനോരമയോടും അന്വേഷിച്ചു നോക്കാം- (അടുത്തു ചെന്ന) മനോരമേ! സാംകൃത്ത്യായനിയമ്മ എവിടെയാണെന്നു വിവരമുണ്ടോ?

മനോരമ—(കണ്ടിട്ട കണ്ണുനീർ തുടച്ചു) അല്ലേ കാഞ്ചനമാലേ! ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട- എന്താണാവശ്യം.

കാഞ്ചനമാല—ഇന്ന അംഗാരവതിദേവി ഒരു കത്തയച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു- അതു വായിച്ച ഉടനെ കണ്ണുനീരോടുകൂടി ദേവി പരിതപിപ്പാൻ തുടങ്ങി- അവിടുത്തെ വിനോദത്തിന്ന വേണ്ടിയാണ അമ്മയെ അന്വേഷിക്കുന്നത.

മനോരമ—തോഴീ! എന്താണ ആ യെഴുത്തിലെ സംഗതി?

കാഞ്ചനമാല—"എന്റെ സഹോദരി നിന്റെ അമ്മ തന്നെയാണ. അവളുടെ ഭർത്താവായ ഉദയവർമ്മരാജാവു നിന്റെ അച്ഛനുമാണ. ഇതു നിന്നോടു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. അദ്ദേഹത്തെ മഹാപാപി കലിംഗൻ ചങ്ങലവെച്ചിട്ടു ഇപ്പോൾ ഒരു കൊല്ലത്തിലധികമായി. ഈ അനിഷ്ടവർത്തമാനത്തെ കേട്ടിട്ടും സമീപസ്ഥനായി സമർത്ഥനായിരിക്കുന്ന നിന്റെ ഭർത്താവിങ്കന്നു ഉദാസീനത ചെയ്യുന്നത അശേഷം വെടിപ്പില്ല." എന്നാണ.

മനോരമ—കാഞ്ചനമാലേ! ഈ വർത്തമാനം ഭട്ടിനിയോടു ആരും തന്നെ പറഞ്ഞുപോകരുതെന്നു സ്വാമി പ്രത്യേകം കല്പിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നുവല്ലൊ. പിന്നെ ആരാണീ കത്ത അവിടെ കൊണ്ടുപോയി കേൾപ്പിച്ചത?

കാഞ്ചനമാല—ഞാൻ വായിച്ചു മിണ്ടാതിരുന്നപ്പോൾ ഭട്ടിനി തന്നെ എന്റെ കയ്യിൽനിന്നു മേടിച്ചു വായിക്കുകയാണ ചെയ്തത.

മനോരമ—എന്നാൽ നീ പോയിക്കോ. ദേവിയിതാ സാംകൃത്യായനിയോടുകൂടി മന്ത്രമാളികയിൽ ഇരിക്കുന്നുണ്ടു.

കാഞ്ചനമാല—എന്നാൽ ഞാൻ ഭട്ടിനിയുടെ അടുക്കലെക്കു പോകട്ടെ. (പോയി)

മനോരമ—ഞാൻ ആരണ്യകയുടെ അടുക്കൽനിന്നു വന്നിട്ടു വളരെ നേരമായി. ആ പാവത്തിനു ജീവിച്ചിരിപ്പാൻ അശേഷം മോഹമില്ല. ഒരുസമയം വല്ല അപകടവും സംഭവിച്ചേക്കും. അതുകൊണ്ടു അങ്ങോട്ടേക്കു തന്നെ പോകട്ടെ. (പോയി)

(ഇങ്ങിനെ പ്രവേശകം)

(അനന്തരം വ്യസനത്തോടുകൂടി പിറുത്തിറുമൽ ഇരുന്നു കൊണ്ടു വാസവദത്തയും സാംകൃത്യായനിയും അടുത്ത പരിവാരങ്ങളും പ്രവേശിക്കുന്നു)

സാംകൃത്യായനി—രാജപുത്രി! ഒട്ടും വ്യസനിക്കേണ്ട- വത്സരാജാവു ഇങ്ങിനെയുള്ള ആളല്ല- ഭവതിയുടെ ചെറിയമ്മയുടെ ഭർത്താവു ഈവിധത്തിലാണെന്നു അറിഞ്ഞിട്ടു മഹാരാജാവു മന്നും ആലോചിക്കാതെ ഇരിക്കയില്ല.

വാസവദത്ത—(കണ്ണുനീരോടെ) അമ്മേ! നിങ്ങടെ മഹാ ബുദ്ധിയോത്താവാണ- എന്നകൊണ്ടു കാൎയ്യമില്ലാത്തവനാ എന്റെ വക കാൎയ്യമുണ്ടൊ? അമ്മെക്കു പിന്നെ ഈ എഴുത്തയപ്പാൻ സംഗതിയുണ്ട- വാസവദത്തയുടെ ഈ സ്ഥിതിയൊന്നും ഇപ്പോഴും അവിടെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ- ഈ ആരണ്യകാവൃത്താന്തം നിങ്ങൾക്കു പ്രത്യക്ഷമായിട്ടും എന്താണിങ്ങിനെ പറയുന്നത?

സാംകൃത്യായനി—എനിക്കു പ്രത്യക്ഷമായതുകൊണ്ടു തന്നെയാണ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നത- കൌമുദീമഹോത്സവത്തിൽ ഭവതിയെ വിനോദിപ്പിക്കുവാൻ വേണ്ടിയാണ ആദ്ദേഹം അങ്ങിനെ ക്രീഡിച്ചത.

വാസവദത്ത—അമ്മേ! ഇതു ശരിയാണ- നിങ്ങളുടെ മുൻപാകെ ലജ്ജിച്ചു നിൽക്കത്തക്കവണ്ണം എന്നെ വിനോദിപ്പിച്ചു- എനിയവന്റെ കഥകൊണ്ടു എന്താന്നു? ഈ പക്ഷവാതം എന്നെ ഇത്രത്തോളമാക്കി- (കരയുന്നു)

സാംകൃത്യായനി—രാജപുത്രി! ഒട്ടും കരയേണ്ട- വത്സരാജാവു ഇങ്ങിനെയുള്ള ആളല്ല- (നോക്കീട്ടു) അല്ലെങ്കിൽ ആദ്ദേഹമിതാ ഭവതിയുടേ കോപം ശമിപ്പിക്കുവാൻ എത്തിക്കഴിഞ്ഞു.

വാസവദത്ത—ഇതെല്ലാം ഇപ്പോഴും അമ്മയുടെ മനോരാജ്യമാണ.

(അനന്തരം രാജാവും വിദൂഷകനും പ്രവേശിക്കുന്നു)

രാജാവ—സഖെ! പ്രിയതമയെ മോചിപ്പിക്കുവാൻ ഇപ്പോൾ എന്താണ ഉപായം.

വിദൂഷകൻ—അല്ലെ തോഴരെ! വിഷാദിക്കേണ്ട. ഉപായം ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം.

രാജാവ—(സന്തോഷത്തോടെ) സഖേ! വേഗം പറയു.

വിദൂഷകൻ—ഇവിടുന്നു യുദ്ധസമയങ്ങളിൽ പ്രഭാവം കാണിച്ചിട്ടുള്ള ബാഹുപരാക്രമത്തോടു കൂടിയ ആളാണല്ലൊ- എന്നല്ല, ആന കുതിര കാലാൾ മുതലായ അനവധി പട്ടാളങ്ങളും സ്വാധീനത്തിലുണ്ട- എന്നാൽ ഈ സൈന്യങ്ങളോടു കൂടി അന്തഃപുരത്തിൽ അടിച്ചു കയറി ആരണ്യകയെ വിടുത്തികൊണ്ടു പോരാം.

രാജാവ—സഖേ! ഈ ഉപദേശിച്ചതു ഞെരുക്കമായിട്ടുള്ളതാണ.

വിദൂഷകൻ—എന്താണ ഞെരുക്കം? കുബ്ജൻ, വാമനൻ, വൃദ്ധൻ, കഞ്ചുകി മുതലായവരല്ലാതെ ഒരു മനുഷ്യനും അവിടെ ഇല്ല.

രാജാവ—(പുച്ഛത്തോടേ) വിഡ്ഢി! എന്താണ അസംബന്ധം പറയുന്നതു? ദേവിയുടെ പ്രസാദമില്ലാതെ അവളെ മോചിപ്പിക്കുവാൻ ഒരുപായവും പാറില്ല- അതു കൊണ്ടു ദേവിയെ പ്രസാദിപ്പിക്കേണ്ടതു എങ്ങിനെയാണ- പറയു.

വിദൂഷകൻ—ഒരു മാസം മുഴുവൻ പട്ടിണി കിടന്നു ജീവിച്ചിരിക്ക- എന്നാൽ ചണ്ഡീദേവി പ്രസാദിക്കും.

രാജാവ—(ചിരിച്ചിട്ടു) പരിഹസിക്കേണ്ട- ദേവിയെ പ്രസാദിപ്പിക്കുവാൻ എന്താണ മാർഗ്ഗം പറയു.

ധാൎഷ്ട്യത്തോടേ തട്ടത്തിട്ടവളെയഥ ചിരി
　　ച്ചിട്ടു പുൽകട്ടയോ ഞാ
നൊട്ടേറെ ഞാട്ടിമിന്നിച്ചിഥ ഫലിതമതി
　　പ്രീതിയോ ചേൎത്തിടേണ്ടു
പിട്ടെന്ന്യേ കാല്ക്കൽവീണിട്ടടവൊട്ടു തൊഴുകൈ
　　ചേൎക്കയോ വേണ്ടതിപ്പോ
ളൊട്ടും തോന്നുന്നതില്ലിന്നൊരു വഴിയതുമൂലം
　　പ്രീതി ദേവിക്കു ചേൎപ്പാൻ　　൪.

ഏതെങ്കിലും വരു- ദേവിയുടെ അടുക്കലേക്കു തന്നെ പോകുക.

വിദൂഷകൻ—ഇവിടുന്നു പോയിക്കൊള്ളൂ- ഞാനങ്ങോട്ടേക്കു ഇല്ല- ഇപ്പോഴും തന്നെയാണ ദൈവിധേന ഞാൻ ബന്ധനത്തിൽനിന്നു വിട്ടുപോന്നതു.

രാജാവ—(ചിരിച്ചിട്ടു- കഴുത്തിൽ പിടിച്ചു വലിക്കുന്നു) വിഡ്ഢീ! വരൂ- വരൂ- (ചുറ്റി നടന്നു നോക്കീട്ടു) ദേവി ഇതാ ദന്തമാളികയിൽ ഇരിക്കുന്നു- അടുത്തു ചെല്ലുകതന്നെ- (ലജ്ജയോടേ അടുത്തുചെല്ലുന്നു).

(വാസവദത്താ വ്യസനത്തോടെ പീഠത്തിന്മേൽനിന്നു എഴുനില്ക്കുന്നു).

രാജാവ—

എന്തീ ഭ്രമം പീഠമൊഴിച്ചെഴീപ്പാ
നെന്താന്തമദ്ധ്യേക്കിതു യുക്തമല്ലോ
നോക്കിന്നു കാക്കുന്നൊവനിങ്ങിനേ പ്രീ
ചേൎക്കുന്നതെന്തിന്നധികാരത്താൽ　　൫.

വാസവദത്താ—(മുഖത്തു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കീട്ടു) ആൎയ്യപുത്രാ! ഇവിടുന്നു ഇപ്പോഴും നന്നേ ലജ്ജിച്ചിരിക്കുന്നുവല്ലോ.

രാജാവു—പ്രിയേ! സത്യമാണ- പ്രത്യക്ഷമായിട്ട തന്നെ തെററു ചെയ്തിട്ട പിന്നെ ഭവതിയെ പ്രസാദിപ്പിക്കുവാൻ നോക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഞാൻ ലജ്ജിതനായിരിക്കുന്നു.

സാംകൃത്യായനി—(പീഠം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച) മഹാരാജാവേ! ഈ പീഠത്തിന്മേൽ ഇരിക്കു

രാജാവു—(പീഠം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച) ഇതാ ഇവിടെ ദേവിയും ഇരിക്കട്ടെ.

(വാസവദത്ത നിലത്തിരിക്കുന്നു).

രാജാവു—ഛേ; ദേവി നിലത്താണോ ഇരുന്നത- ഞാനും ഇവിടെ ത്തന്നെ ഇരിക്കാം- (നിലത്തിരുന്നു തൊഴുതുകൊണ്ടു) പ്രിയേ! പ്രസാദിക്കണേ- പ്രസാദിക്കണേ- നമസ്കരിക്കകൂടി ചെയ്തിരിക്കുന്ന എന്റെ നേരെ എന്താണിങ്ങിനെ ഗംഭീരമായി കോപിച്ചിരിക്കുന്നത?

ചില്ലീഭംഗം വെടിഞ്ഞിട്ടധികതരമഹോ
 രോദനം ചെയ്തിടുന്നു
തെല്ലല്ലോ ചുണ്ടിളക്കി സ്സതതവുമധുനാ
 നിശ്വസിക്കുന്നുവല്ലൊ
ചൊല്ലുന്നീലൊന്നുമേററം മുഖകമലമതും
 താഴ്ത്തി യെന്തോ നിനെക്കു
ന്നല്ലേ! നിൻകോപമേവം വിധമഴലൊളിയ
 പ്പെന്നപോലെകിടുന്നു ൩.

പ്രിയേ! പ്രസാദിക്കണേ- പ്രസാദിക്കണേ- (കാല്ക്കൽ വീഴുന്നു).

വാസവദത്ത—അവിടുന്നു വലിയ സുഖിയനാണല്ലോ- എന്തിനാണ പിന്നെ വ്യസനിക്കുന്നവരേ വ്യസനിപ്പിക്കുന്നത. ആരാണിവിടെ കോപിച്ചിരിക്കുന്നത?

സാംകൃത്യായനി—മഹാരാജാവെ! എഴുനില്ക്ക- ഇതു കൊണ്ടെന്താണ? ഇവളുടെ വ്യസനകാരണം മറെറാന്നാണ.

രാജാവ—(സംഭ്രമത്തോടേ) അമ്മേ! എന്താണത?.

(സാംകൃത്യായനി ചെവിയിൽ പറയുന്നു).

രാജാവ—(ചിരിച്ചിട്ട) ഇങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ ഒട്ടും വ്യസനിക്കേണ്ട. ഇതു ഞാനും അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ട- ഈ കാൎയ്യം സാധിച്ചാൽ ദേവിയെ ഭാഗ്യത്താൽ വൎദ്ധിപ്പിക്കാം സംശയമില്ല- അല്ലെങ്കിൽതന്നെ ദൃഢവൎമ്മാവിന്റെ സ്ഥിതിയറിഞ്ഞു ഞാൻ അടങ്ങിയിരിക്കുമോ? എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വൎത്തമാനങ്ങളറിഞ്ഞിട്ട ഇവിടെ കുറച്ചു ദിവസമായി- അവിടെയുള്ള സ്ഥിതി യിതാണ.

സൈന്യങ്ങളാ വിജയസേനനെ മുന്നിലാക്കി
ച്ചെന്നിട്ട രാജ്യമവനുള്ളതടക്കിയൊക്കെ
പിന്നെ കലിംഗനൊളിവായ് ബത കോട്ടതന്നിൽ
ച്ചെന്നിട്ടിരിക്കുമൊരു മട്ടിലതാക്കി വെച്ചു ൪.

ട് ത്രസ്ഥിതിയിലുള്ള അവനേ.

മുന്നെ ച്ചൊല്ലീട്ട വിട്ടുള്ളൊരുവിധമുടനേ
നമ്മുടെ സൈന്യമെല്ലാ
മൊന്നായ് ച്ചേൎന്നിട്ട വന്നോരവനുടെ പടയ
ങ്ങൊക്കയും ഭസ്മമാക്കി
ഇന്നല്ലെന്നാകിൽ നാളെ പ്പുരിചിനൊടു കട
ന്നിട്ട കോട്ടെക്കകത്തും
പിന്നേ ബന്ധിച്ചുവെന്നാ സമരമതിൽ ഹനി
ച്ചെന്നതോ കേട്ടിടാം തെ ൫.

സാംകൃത്യായനി—രാജപുത്രീ! വത്സരാജാവ ഒന്നും പ്രവൎത്തിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നു ഞാൻ മുൻപു തന്നെ പറഞ്ഞില്ലേ?

വാസവദത്ത—ഇങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ എനിക്ക ഇഷ്ടം തന്നെ.

കാവൽക്കാരത്തി—(പ്രവേശിച്ചിട്ട) സ്വാമി ജയിച്ചാലും, ജയിച്ചാലും- വിജയസേനനിതാ ഉഗ്രവംശരാജാവിന്റെ കഞ്ചുകിയോടുകൂടി അത്യന്തസന്തോഷത്തോടേ ഇഷ്ടവൎത്തമാനമറിയിക്കുവാനായിട്ട പടിക്കൽ വന്ന നില്ക്കുന്നുണ്ട.

വാസവദത്ത—(പുഞ്ചിരിയോടേ) അമ്മേ! ആൎയ്യപുത്രനെന്നെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന മാതിരിയായി തോന്നുന്നു.

സാംകൃത്യായനി—വത്സരാജപക്ഷപാതിനിയല്ലേ ഞാൻ? ഒന്നും പറയുന്നില്ല.

രാജാവ—അവരെ വേഗത്തിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരണം.

കാവൽക്കാരത്തി—അങ്ങിനെ തന്നെ- (പോയി).

(അനന്തരം വിജയസേനനും കഞ്ചുകിയും പ്രവേശിക്കുന്നു).

വിജയസേനൻ—എടോ കഞ്ചുകീ! ഇപ്പോഠം സ്വാമിയുടെ തിരുമുൻപാകെ കാണാമെന്ന വെച്ചിട്ടുള്ള സൌഖ്യം, സത്യമായിട്ടും, ഇത്രയെന്ന പറഞ്ഞറിയിപ്പാൻ പ്രയാസം.

കഞ്ചുകി—വിജയസേനാ! ഇതു പരമാൎത്ഥമാണ- ആലോചിച്ചു നോക്കു.

ഏന്താകിലും സ്വാമിയെ യൊന്നു കണ്ടാ
ലേറ്റം സുഖം ഭൃത്യജനത്തിനെല്ലാം
ഏന്തോതിടാം കല്പനപോലെ കാൎയ്യം
ചിന്തിച്ചു സാധിച്ചവനുള്ള സൌഖ്യം സ.

രണ്ടാളും—(അടുത്തു ചെന്നു) സ്വാമി ജയിച്ചാലും ജയിച്ചാലും.

(രാജാവു രണ്ടാളേയും ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നു).

കഞ്ചുകി—മഹാരാജാവു ഭാഗ്യത്താൽ വർദ്ധിക്കുന്നു.

കൊന്നു കലിംഗനെ യമരിൽ
പിന്നെൻസ്വാമിക്കു രാജ്യവും നൽകി
ഇന്നതിനാൽ ഭവദാജ്ഞാ
നന്നായൊപ്പിച്ചു വിജയസേനനഹോ ൭.

വാസവദത്ത—അമ്മേ! ഈ കഞ്ചുകിയെ അറിയുമോ?.

സാംകൃത്യായനി—അല്ലാ! ഞാനറിയില്ലെന്നോ? ഭവതിയുടെ ഇളയമ്മ എഴുത്തു കൊടുത്തയച്ചുവനിവനാണല്ലൊ.

രാജാവ—നല്ലത- വിജയസേനൻ വലിയ കാൎയ്യമാണ പ്രവൎത്തിച്ചത.

(വിജയസേനൻ നമസ്കരിക്കുന്നു).

രാജാവ—ദേവീ! ഭാഗ്യത്താൽ വർദ്ധിക്കുന്നു- ദൃഢവൎമ്മരാജാവിനെ രാജ്യത്തിൽ വാഴിച്ചു.

വാസവദത്ത—(സന്തോഷത്തോടെ) ഞാനനുഗ്രഹിതയായി.

വിദൂഷകൻ—ഇങ്ങിനെയുള്ള അഭ്യുദയകാലത്തു കോവിലകത്തുനിന്ന ഇതൊക്കെ ചെയ്യേണ്ടതാണ- (രാജാവിനെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു വീണ വായിക്കുന്നതായി നടിച്ചു) ഗുരുപൂജ- (തന്റെ പൂണുനൂൽ കാണിച്ചു) ബ്രാഹ്മണസല്ക്കാരം- (ആരണ്യകയെ സൂചിപ്പിച്ചു) ചങ്ങലവെച്ചുവരെ വിട്ടയക്കുക.

രാജാവ—(വാസവദത്ത അറിയാതെ നടിച്ചിട്ടു) നല്ലതു സഖേ! നല്ലത.

വിദൂഷകൻ—ആട്ടെ, എന്താണ ഇവിടുന്ന ഒന്നും കല്പിക്കാത്തത?.

വാസവദത്ത—(സാംകൃത്യായനിയെ നോക്കി- പുഞ്ചിരിയോടെ) ഈ വികൃതി ആരണ്യകയെ മോചിപ്പിച്ചുവല്ലൊ.

സാംകൃത്യായനി—ആ പാവത്തിനെ ബന്ധിച്ചതുകൊണ്ട എന്താണ?.

വാസവദത്ത—അമ്മയുടെ ഇഷ്ടം പോലെയാവട്ടെ.

സാംകൃത്യായനി—എന്നാൽ ഞാൻ തന്നെ ചെന്നിട്ട അവളെ കെട്ടഴിച്ചു വിടാം- (പോയി).

കഞ്ചുകി—ദൃഢവൎമ്മമഹാരാജാവ ഒന്നുകൂടി കല്പിച്ചയച്ചിട്ടുണ്ട- "അവിടുത്തെ ദയകൊണ്ട എല്ലാം വിചാരിച്ചപോലെ സാധിച്ചു- അതുകൊണ്ട ഈയുള്ളവരവിടുത്തെ പ്രാണങ്ങാം തന്നെ- എന്നി ഇഷ്ടപ്രകാരം നിയോഗിക്കുന്നതിന്ന അവിടുന്ന തന്നെ പ്രമാണം".

(രാജാവു ലജ്ജയോടെ മുഖം താഴ്ത്തിയിരിക്കുന്നു).

വിജയസേനൻ—സ്വാമീ! തിരുമനസ്സിലെ നേരെ ദൃഢവൎമ്മരാജാവിനുള്ള സന്തോഷാധിക്യം പറഞ്ഞറിയിപ്പാൻ പ്രയാസമാണ.

കഞ്ചുകി—"അവിടുത്തേക്കു തരുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന എന്റെ മകളായ പ്രിയദൎശിക കൈവിട്ടുപോയതുകൊണ്ട ഞാനുമായി ചാൎച്ചയുണ്ടായില്ലെന്നുവെച്ചു വ്യസനമുണ്ടെങ്കിലും അവിടുന്ന വാസവദത്തയെ വിവാഹം ചെയ്ത ആളാകയാൽ ആ വ്യസനവും തീൎന്നു".

വാസവദത്ത—(കണ്ണുനീരോടെ) ആൎയ്യാ! കഞ്ചുകീ! എന്റെ സോദരി കൈവിട്ടുപോയത എങ്ങിനെയാണ?.

കഞ്ചുകി—രാജപുത്രീ! ആ കലിംഗന്റെ യുദ്ധകോലാഹലത്തിൽ അന്തഃപുരസ്ത്രീകളെല്ലാം ഓരോ വഴിക്ക ഓടിപ്പോയ സമയം ദൈവഗത്യാ ഞാനവളെ കണ്ടെത്തി- അപ്പോളവിടെ ഇരുന്നാൽ പറ്റില്ലെന്ന വെച്ചു ഞാനവ

ളെ കൂട്ടി വത്സരാജാവിൻെറ അടുക്കലേക്കു പുറപ്പെട്ടു- പിന്നെ വിചാരിച്ചു നോക്കീട്ടു അവളെ വിന്ധ്യകേതുവിൻെറ കൈവശം ഏല്പിച്ചു പുറത്തു പോയി വരുന്നതിനിടയിൽ ആരോ ചിലരെല്ലാം വന്നു വിന്ധ്യകേതുവോടുകൂടി ആ പ്രദേശം തന്നെ നശിപ്പിച്ചു കളഞ്ഞു.

രാജാവ—(പുഞ്ചിരിയോടെ) വിജയസേനാ! എന്തു പറയുന്നു.

കഞ്ചുകി—പിന്നെ ഞാനവിടെ ച്ചെന്നു അന്വേഷിച്ചു നോക്കി- യാതൊരു വിവരവുമുണ്ടായില്ല- അന്നു മുതല്ക്കു എവിടെയാണ ഇരിക്കുന്നതെന്നു ഇപ്പോഴും അറിവില്ല.

മനോരമ—(പ്രവേശിച്ചിട്ടു) ഭട്ടിനി! ആ പാവം മരിക്കാറായിരിക്കുന്നു.

വാസവദത്ത—(കണ്ണുനീരോടെ) നീ പിന്നെ പ്രിയദർശികയുടെ വൎത്തമാനം വല്ലതും അറിയുമോ?

മനോരമ—പ്രിയദർശികയുടെ വൎത്തമാനമൊന്നും എനിക്കു അറിവില്ല- ഈ ആരണ്യക മദ്യമാണെന്നുള്ള വ്യാജേന കുറെ വിഷം വരുത്തി കുടിച്ചു മരിക്കാറായിരിക്കുന്നു എന്നാണ അറിയിച്ചത- എനി ഭട്ടിനി യവളെ രക്ഷിച്ചാലും- (കരഞ്ഞുകൊണ്ടു കാല്ക്കൽ വീഴുന്നു).

വാസവദത്ത—(വിചാരം) അയ്യയ്യോ! കഷ്ടം കഷ്ടം! ആരണ്യകയുടെ വൎത്തമാനംകൊണ്ടു പ്രിയദർശികനിമിത്തമുള്ള വ്യസനംകൂടി എനിക്കു മറന്നു പോകുന്നു- ജനങ്ങളാം വല്ലാത്തവരാണ- ഒരു സമയം എന്നെ ത്തന്നെ മറ്റുവല്ലവിധവും സംശയിച്ചേക്കും- അതുകൊണ്ടു ഇതാണ ഇവിടെ യുക്തം- (സംഭ്രമത്തോടെ പ്രകാശം) മനോരമേ! അവളെ ഇങ്ങട്ടു തന്നെ വേഗം കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരണം- പാ

താളത്തിൽനിന്ന വിഷവൈദ്യം പഠിച്ചിട്ടുള്ള ആര്യപുത്രൻ ഇതിന്ന സമൎത്ഥനാണ.

(മനോരമ പോയി).

(അനന്തരം മനോരമേ താങ്ങിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു വിഷം ബാധിച്ചതായി നടിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ആരണ്യക പ്രവേശിക്കുന്നു).

ആരണ്യക—അയ്യൊ മനോരമേ! എന്തിനാണ എന്നെ ഇരുട്ടത്തേക്ക കൊണ്ടുപോകുന്നത?.

മനോരമ—(വിഷാദത്തോടേ) അയ്യയ്യൊ! കഷ്ടംകഷ്ടം! ഇവളുടെ കണ്ണിൽകൂടി വിഷം കയറി പ്പോയല്ലൊ- (വാസവദത്തയെ നോക്കീട്ടു) ഭട്ടിനി! വേഗം രക്ഷിക്കണേ- വേഗം രക്ഷിക്കണേ- ഇവൾക്ക വിഷം വല്ലാതെ കയറിയിരിക്കുന്നു.

വാസവദത്ത—(സംഭ്രമത്തോടെ രാജാവിന്റെ കൈക്ക പിടിച്ചു) ആൎയ്യപുത്രാ! എഴുനില്ക്ക- എഴുനില്ക്ക- ഇ പാവം മരിക്കാറായിരിക്കുന്നുവല്ലൊ.

(എല്ലാവരും കാണുന്നു).

കഞ്ചുകി—(നോക്കീട്ടു) ഇവളെന്റെ രാജപുത്രിയായ പ്രിയദൎശികയെപോലെ തന്നെയിരിക്കുന്നുവല്ലൊ- (വാസവദത്തയോടായിട്ടു) ഇ കന്യക എവിടുന്നാണ?

വാസവദത്ത—ആൎയ്യാ! വിന്ധ്യകേതുവിന്റെ മകളാണ- അദ്ദേഹത്തെ സംഹരിച്ചു വിജയസേനൻ കൂട്ടികൊണ്ടു വന്നതാണ.

കഞ്ചുകി—അദ്ദേഹത്തിന്ന എന്തു പുത്രി! ഇവളെന്റെ രാജപുത്രി തന്നെയാണ- നിൎഭാഗ്യവാനായ ഞാൻ അയ്യൊ! ഹതനായേ- (നിലത്തു വീണ എഴുനീററിട്ടു) രാജപുത്രീ! ഇവളിവിടത്തെ സോദരിയായ പ്രിയദൎശികയാണ.

വാസവദത്ത—ആര്യ്യപുത്രാ! രക്ഷിക്കണേ- രക്ഷിക്കണേ- എന്റെ സഹോദരിയിതാ മരിക്കുന്നു.

രാജാവ—ആശ്വസിക്കു- ആശ്വസിക്കു- നോക്കട്ടെ- അയ്യോ! കഷ്ടം! കഷ്ടം!.

പൂന്തേൻ നിറഞ്ഞു വഴിയുന്ന സരോജമൊട്ടി
ലേന്തും മുദാ മധു കുടിപ്പതിനെത്തി ഭൃംഗം
വെന്തു, ഹിമം ഝടിതി പെട്ടതുമപ്പൊഴേ ഹാ
ചിന്തിക്കിലാശ വിധിയൊററുകിലൊട്ടുമേശാ ൨൫.

മനോരമേ! "നിണക്കു ബോധമുണ്ടോ" എന്നു ചോദിക്കു.

മനോരമ—സഖീ! നിണക്കു ബോധമുണ്ടോ? (കണ്ണുനീരോടെ ഉരക്കെ വിളിച്ചിട്ട) സഖീ! നിണക്കു ബോധമുണ്ടോ എന്നാണ ചോദിച്ചത.

പ്രിയദർശിക—(സ്പഷ്ടമല്ലാതെ) ഇഴ ഞാൻ മഹാരാജാവിനെ കാണാത്തതുകൊണ്ട (പകുതിപറഞ്ഞു മോഹാലസ്യപ്പെടുന്നു).

രാജാവ—(കണ്ണുനീരോടെ).

കണ്ണിപ്പോളിവളം ചിമ്മിടുന്നു, പരമി
ട്ടിക്കിണ്ണെനിക്കന്ധമായ്
പെണ്ണിൻതൊണ്ട യടച്ചു വാക്കു പറവാൻ
വയ്യാതെയായ് വന്നമേ
ശ്വാസം നിന്നിതിവാൾക്കു, കഷ്ടമിവനോ
നിശ്ചേഷ്ടനായീ, വിഷം
ക്രൂരാതേക്രൂകയാലതാണഖിലവും
ഭേദം നമുക്കോർക്കുകിൽ ൨൬.

വാസവദത്ത—(കണ്ണുനീരോടെ) പ്രിയദർശികേ! എഴുനില്ക്കു- എഴുനില്ക്കു- മഹാരാജാവിതാ ഇരിക്കുന്നു- നോ

ക- അല്ലാ! ഇവളുടെ വേദനയും ശമിച്ചുപോയോ? അറിവില്ലാതെ വല്ല തെറ്റും ഞാൻ ചെയ്തുകൊണ്ടായിരിക്കുമോ നീ ഇപ്പോഠം ദേഷ്യപ്പെട്ടു മിണ്ടാതെയിരിക്കുന്നതു? എന്നാലും പ്രസാദിക്കണേ- പ്രസാദിക്കണേ- എഴുനില്ക്കു- എഴുനില്ക്കു- എനി ഒരിക്കലും ഞാനപരാധം ചെയ്യയില്ല- (മേല്പെട്ടു നോക്കീട്ടു) അയ്യോ! പാപി ദൈവമേ! ഞാൻ നിണക്കു എന്താണു പിഴച്ചതു? എന്റെ സോദരിയെ ഈ നിലയിലാക്കി കാട്ടിത്തന്നുവല്ലൊ- (പ്രിയദശിയുടെ മേൽ ചെന്നു വീഴുന്നു).

വിദൂഷകൻ—അല്ലേ തോഴരേ! എന്താണു മൂഢനായിരിക്കുന്നതു? ഇതു വിഷാദിക്കേണ്ടുന്ന സമയമല്ല- വിഷം കയറിയാൽ ദുശ്ശടമാണു- തന്റെ വിദ്യാവൈഭവം കാണിക്കു.

രാജാവു—ഉ- ശരിതന്നെ- (പ്രിയദശിയെ നോക്കീട്ടു) ഞാനിത്രനേരവും അന്ധാളിച്ചു പോയി- എനിയെങ്കിലും ഇവളെ ജീവിപ്പിക്കട്ടെ- വെള്ളം- വെള്ളം.

വിദൂഷകൻ—(പോയി പിന്നെ പ്രവേശിച്ചിട്ടു) വെള്ളമിതാ.

(രാജാവു അടുത്തുചെന്നു പ്രിയദശിയുടെ മേൽ കൈവെച്ചു മന്ത്രസ്മരണം നടിക്കുന്നു- പ്രിയദശി പതുക്കെ എഴുനില്ക്കുന്നു).

വാസവദത്ത—ആയ്യപുത്രാ! ഭാഗ്യത്താലെന്റെ ഭഗിനി ജീവിച്ചുവന്നു.

വിജയസേനൻ—അമ്പാ! മഹാരാജാവിന്റെ വിദ്യാവൈഭവം!!.

കഞ്ചുകി—ആഹോ! മഹാരാജാവിന്റെ നരേന്ദ്രതത്തിന്നു ഒരു ദിക്കിലും തടവില്ല.

പ്രിയദശി—(പതുക്കെ എഴുനീററിരുന്നു കോവിയി

ടുന്നതായി നടിച്ചു വിഷാദത്തോടെ അസ്പഷ്ടമായിട്ടു) മനോരമേ! ഞാൻ വളരെ നേരം ഉറങ്ങിപ്പോയി.

വിദൂഷകൻ—അല്ലേ തോഴരേ! ഇവിടത്തെ വൈദ്യം സഫലമായി.

(പ്രിയദർശിക ആഗ്രഹത്തോടെ രാജാവിനെ നോക്കീട്ടു ലജ്ജയോടെ കുറഞ്ഞൊന്നു മുഖം താഴ്ത്തി ഇരിക്കുന്നു).

വാസവദത്ത—(സന്തോഷത്തോടേ) ആര്യപുത്രാ! ഇവളെന്താണ ഇപ്പോഴും വേറെവിധം ചെയ്യുന്നത്?

രാജാവ—(പുഞ്ചിരിയോടേ).

മുന്നേപ്പോലായതില്ലാ മിഴി ബത, വചനം
 നല്ലവണ്ണം തെളിഞ്ഞി
ല്ലെന്നല്ലാ സ്വേദമോടും പുളകമൊടുമതി
 ക്ഷീണമായ് തീൎന്നു ദേഹം
കുന്നോക്കും കൊങ്ക രണ്ടിപ്പൊഴു വിറയലുമേ
 തീൎന്നതില്ലത്ര പാൎത്താ
ലിന്നല്ലോ ദുഃഖമാകും വിഷമിവളെ യൊഴി
 ച്ചില്ലയോ? നല്ലവണ്ണം ൧൦.

കഞ്ചുകി—(പ്രിയദർശികയോട) രാജപുത്രി! ഭവതിയുടെ പിതൃമാതുലനിതാ (കാല്ക്കൽവീഴുന്നു):

പ്രിയദർശിക—(നോക്കീട്ടു) അല്ലാ! വിനയവസുവെന്ന ആര്യകഞ്ചുകിയോ- (കണ്ണുനീരോടേ) അയ്യോ അച്ഛാ! അയ്യോ അമ്മേ!.

കഞ്ചുകി—രാജപുത്രി! കരയേണ്ട- ഭവതിയുടെ അച്ഛനമ്മമാർ സുഖമായിരിക്കുന്നുണ്ട- വത്സരാജാവിന്റെ വൈഭവംകൊണ്ടു ആ രാജ്യവും മുൻപേത്തെപ്പോലെ തന്നെയായി.

വാസവദത്ത—(കണ്ണുനീരോടേ) കുട്ടീ! ഇവിടെ വാ-

എനിയെങ്കിലും ഭഗിനീസ്നേഹം കാണിക്ക്- (കഴുത്തിൽ കെട്ടിപ്പുണരുന്നു) ഇപ്പോഠം എനിക്ക ആശ്വാസമായി.

വിദൂഷകൻ—ആട്ടേ, ഇവിടുന്ന ഭഗിനിയെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചിങ്ങിനെ സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്നു- വൈദ്യന്ന സമ്മാനം കൊടുപ്പാൻ മറന്നുപോയായിരിക്കും ഇല്ലേ?

വാസവദത്താ—വസന്തകാ! മറന്നിട്ടില്ല.

വിദൂഷകൻ—(രാജാവിനോടു പുഞ്ചിരിയോടേ) വൈദ്യാ! കൈ കാണിക്കൂ- തക്കതായ സമ്മാനം തരിക്കാം.

(രാജാവു കൈ കാണിക്കുന്നു).

(വാസവദത്താ പ്രിയദർശികയുടെ കൈ പിടിച്ചു കൊടുക്കുന്നു).

രാജാവ—(കൈ വലിച്ചിട്ട) ഇവളെന്തിനാണ്? ഇപ്പോഠം തന്നെ ഭവതി ഒരുവിധം പ്രസാദിച്ചുള്ളൂ.

വാസവദത്താ—ഇവിടുന്നിവളെ വാങ്ങാതിരിപ്പാനെന്താണ്? അച്ഛൻ മുൻപുതന്നെ തന്നിരിക്കുന്നുവല്ലൊ.

വിദൂഷകൻ—ദേവി മാനനീയയാണ- ഒരിക്കലും വിപരീതം പ്രവർത്തിക്കരുത.

(വാസവദത്ത രാജാവിൻെറ കൈ പിടിച്ചു വലിച്ചു പ്രിയദർശികയെ കൊടുക്കുന്നു).

രാജാവ—ദേവി എല്ലാററിനും ശക്തയാണ- നമുക്ക മറിച്ചൊന്നും ചെയ്യാൻ പാടില്ലല്ലൊ.

വാസവദത്താ—ആര്യപുത്രാ! ഇതിൽപരം ഞാനിവിടുത്തേക്ക എന്തൊരു പ്രിയമാണ ചെയ്യേണ്ടുന്നത?

രാജാവ—ഇതിനേക്കാഠം പ്രിയമെന്താണ? ആലോചിച്ചു നോക്കു.

പിന്നേയും ഉഢവൽപ്രപനഖിലം
രാജ്യം ലഭിച്ചീടിനാൻ

നന്നാകോപമിയന്ന നീയുമുടനി
ന്നെന്നിൽ പ്രസാദിച്ചതേ
എന്നല്ലത്ര മരിച്ചിടാതനുജയും
നിന്നോടു ചേൎന്നീടിനാ
ളിന്നെന്താണിതിലേറെയൊന്നു ഹിതമായ്
ചേരേണ്ടതാരോമലേ ൧൭

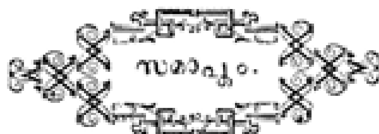
എന്നാലും ഇതിരിക്കട്ടെ.

(ഭരതവാക്യം).

ദേവേന്ദ്രൻ വൃഷ്ടിചെയ്തിട്ടവനിയിലധികം
സസ്യമുണ്ടാവണം, ഭൂ
ദേവേന്ദ്രന്മാർ മഖം ചെയ്തമരരിലതിയായ്
പ്രീതിയും ചേൎത്തിടേണം
ആവേണം പുഷ്ടിയായി പ്രളയമതുവരെ
ക്കത്ര സത്സംഗമെന്നും,
പോവേണം ദുസ്സഹം ഹാ പിശുനജനവച
സ്സൊക്കയും കേൾക്കമേലേ ൧൮

(എല്ലാവരും പോയി).

(ഇങ്ങിനെ നാലാമങ്കം).

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി